

Пожежна безпека та цивільний захист

Освіта
в нових громадах

Відадося

Порадник для голів
та управлінців освітою
територіальних громад

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

УДК 352.07:614.84

Автор: Рожков А.

Пожежна безпека та цивільний захист: Порадник для голів та управлінців освітою територіальних громад / Рожков А. / за заг. ред. Грищенко А., Мацокіна А. – К. : Швейцарсько-український проєкт DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти», 2022. – 72 с.

ISBN 978-966-137-152-0

Порадник призначений для керівників, посадових осіб управлінь (відділів) освіти територіальних громад, керівників закладів освіти, відповідальних осіб з питань цивільного захисту та відповідальних за пожежну безпеку.

Розглянуті основні організаційні та практичні питання забезпечення пожежної безпеки та цивільного захисту в закладах освіти.

Надані зразки основних організаційно-розпорядчих документів, рекомендації щодо взаємодії з органами державного нагляду (контролю) у сфері пожежної безпеки та цивільного захисту.

Особливу увагу приділено питанням забезпечення безпеки учнів (вихованців) і персоналу закладів освіти в разі виникнення пожежі та інших надзвичайних ситуацій.

УДК 352.07:614.84

Відповідальні за випуск: **Грищенко А.**

Видано за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги. Продаж заборонено

Видання здійснено Всеукраїнською асоціацією ОТГ за підтримки Швейцарії в рамках впровадження Швейцарсько-українського проєкту DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (www.decide.in.ua).

Друк профінансовано Швейцарією через SDC в рамках Швейцарсько-українського проєкту DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (www.decide.in.ua).

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
За підтримки Швейцарії

 DECIDE
швейцарсько-український проєкт
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ

 | **МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

 | **Міністерство розвитку
громад та територій України**

 DOCCU
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

PÄDAGOGISCHE
HOCHSCHULE
ZÜRICH

 **PH
ZH**

 ОТГ
ВСЕУКРАЇНСЬКА
АСОЦІАЦІЯ

УДК 352.07:614.84

ISBN 978-966-137-152-0

© Швейцарсько-український проєкт DECIDE –
«Децентралізація для розвитку демократичної освіти», 2022
© ВАОТГ, 2022

ЗМІСТ

Пожежна безпека

Проблема пожежної безпеки	5
Державна система забезпечення пожежної безпеки	8
Основні повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення пожежної безпеки	8
Відповідальність за порушення вимог законодавства з питань пожежної безпеки	8
Обов'язки керівників управлінь (відділів) освіти, закладів освіти щодо забезпечення пожежної безпеки	10
Основні нормативно-правові акти з питань пожежної безпеки. Перелік основних документів з питань пожежної безпеки для закладів освіти	11
Особлива місія закладів освіти	14
Загальний порядок організації пожежної безпеки та встановлення протипожежного режиму в закладах освіти	14
Навчання посадових осіб та працівників з питань пожежної безпеки	16
Призначення відповідальних за пожежну безпеку	17
Методика виконання приписів органів державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки	18
Порядок виконання протипожежних робіт, послуг, придбання продукції протипожежного призначення	19
Методика прийняття управлінських рішень у сфері забезпечення пожежної безпеки	20
Визначення категорії приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою (виробничих та складських приміщень), а також визначення класу зони за ДНАОП	21
Основні протипожежні заходи у закладах освіти	22
Забезпечення захисту життя та здоров'я людей, учнів, вихованців	23
Забезпечення закладів освіти необхідними системами протипожежного захисту та первинними засобами пожежогасіння	23

Забезпечення безпечної евакуації людей (персоналу, учнів, вихованців) у разі пожежі	24
Забезпечення евакуаційним освітленням проходів, коридорів, сходів, та інших шляхів евакуації	25
Методика розроблення, виготовлення та відпрацювання поєрхових планів евакуації у разі пожежі на основі фотолюмінісцентних матеріалів	27
Забезпечення закладів освіти системами протипожежного захисту	30
Протипожежне водопостачання	34
Первинні засоби пожежогасіння. Розрахунок потреби вогнегасників	37

Цивільний захист

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту	39
Організація забезпечення цивільного захисту в закладах освіти	42
Навчання з питань цивільного захисту. Проведення об'єктових тренувань та навчань з питань цивільного захисту	45
Розміщення інформації про заходи безпеки та відповідну поведінку в разі виникнення надзвичайних ситуацій	47
Забезпечення працівників засобами індивідуального захисту	48
Розроблення плану реагування на надзвичайні ситуації, інструкцій щодо дій персоналу в разі загрози виникнення надзвичайних ситуацій	49
Створення матеріального резерву для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	49
Навчання з питань цивільного захисту. Проведення об'єктових тренувань та навчань з питань цивільного захисту	45

Додатки

Додаток 1	51
Додаток 2	54
Додаток 3	66
Додаток 4	68
Додаток 5	69

Пожежна безпека

Проблема пожежної безпеки

Неналежне та поверхневе ставлення до вирішення питань забезпечення пожежної безпеки в закладах освіти може призвести до тяжких та незворотних наслідків. Так, наприклад, у ніч на 16 вересня 2017 року сталася пожежа в муніципальному дитячому оздоровчо-спортивному таборі «Вікторія» в м. Одеса (фото 1), де загинуло троє дівчаток.

Фото 1. Пожежа в муніципальному дитячому оздоровчо-спортивному таборі «Вікторія» в м. Одеса

У цілому, протягом 2020 року в Україні зареєстровано 101 279 пожеж. Щодня протягом 2020 року в Україні в середньому виникало 277 пожеж, гинули і отримували травми по 4 людини, вогнем знищувалося або пошкоджувалося 77 будівель (споруд) і 14 одиниць техніки.

Статистика вражає: лише за 9 місяців 2021 року в Україні зареєстровано 57 956 пожеж. У результаті пожеж загинули 1 218 осіб, у тому числі 21 дитина; 1 011 осіб отримали травми, у тому числі 69 дітей. Кількість загиблих у результаті пожеж збільшилася на 4,6%. Матеріальні втрати від пожеж склали 9 млрд 959 млн 292 тис. грн (з них прямі збитки становлять 2 млрд 404 млн 489 тис. грн, побічні – 7 млрд 554 млн 803 тис. грн).

Небезпеку підсилює й те, що під час пожежі в будівлях та у приміщеннях закладів освіти можливі:

наявність великої кількості людей, яким загрожують небезпечні фактори пожежі

виникнення паніки

велике горюче навантаження приміщень

поверхневе горіння матеріалів і речовин

швидке поширювання вогню і диму через значну кількість отворів дверей, вікон тощо

втрата цілісності, несучої здатності будівельних конструкцій та їх обвалення, поширювання в цих місцях полум'я

заповнення приміщень токсичними леткими продуктами горіння, які не можна виявити візуально за зовнішніми ознаками

наявність електроприладів під напругою

Непридатні для перебування в зоні пожежі умови з'являються внаслідок:

впливу променистої або конвекційної теплоти

вдихання задушливих отруйних газів

впливу подразнювальних речовин на чутливі місця/верхні дихальні шляхи

відсутності видимості в результаті задимлення

Як і чому виникають пожежі

Необхідно взяти до уваги, що пожежа може виникнути досить просто, адже для цього потрібно усього три основні умови:

Нескладно дійти висновку, що практично в усіх приміщеннях будівель закладів освіти постійно є в наявності дві з трьох умов для виникнення горіння: горючі речовини (матеріали) та окисник (кисень повітря). Запобігання пожежі має досягатися запобіганням утворення горючого середовища та/або запобіганням виникнення в горючому середовищі (або внесення до нього) джерел запалювання. Вирішальним напрямом роботи щодо зниження ризиків виникнення пожежі є виявлення потенційних джерел запалювання та їх нейтралізація.

До основних причин пожеж (і, відповідно, груп джерел запалювання) у закладах освіти належать:

- необережне поводження з вогнем;
- порушення правил обладнання та експлуатації електроустановок;
- порушення правил обладнання та експлуатації печей;
- пустощі дітей з вогнем;
- підпали;
- несправність виробничого (їдальня, майстерні тощо) та інженерного обладнання.

Переважає більшість пожеж виникає з безпосередньої вини людей: або внаслідок незнання необхідних правил та вимог пожежної безпеки, або в результаті ігнорування, несвідомого, поверхневого, халатного ставлення до їх дотримання та виконання. Тому вкрай важливо проводити відповідну роботу з персоналом закладів, учнями та вихованцями, формувати в них необхідну культуру безпеки.

Державна система забезпечення пожежної безпеки

Керуючись [Конституцією України](#), згідно з якою життя, здоров'я і безпека людини визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, за-для захисту своїх громадян від пожеж держава діє у таких основних напрямках:

розробляє та впроваджує необхідні законодавчі та нормативно-правові акти в галузі пожежної безпеки;

забезпечує контроль за дотриманням суб'єктами господарювання та громадянами вимог чинного законодавства у сфері пожежної безпеки насамперед шляхом проведення планових та позапланових перевірок центральним та територіальними органами Державної служби України з надзвичайних ситуацій (надалі – ДСНС);

створює та утримує пожежно-рятувальні підрозділи.

Основні повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення пожежної безпеки

До основних повноважень органів місцевого самоврядування згідно з [ч. 2 статті 19 Кодексу цивільного захисту України](#) (надалі – КЦЗУ) належать:

забезпечення реалізації вимог пожежної безпеки на суб'єктах господарювання, що належать до сфери їх управління

розроблення та забезпечення реалізації програм та планів заходів спрямованих на забезпечення пожежної безпеки

реалізація заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб'єктів господарювання комунальної власності

Відповідальність за порушення вимог законодавства з питань пожежної безпеки

Згідно зі [статтею 68 КЦЗУ](#) посадові особи ДСНС України та її територіальних підрозділів у разі порушення вимог законодавства з питань

техногенної та пожежної безпеки, у тому числі невиконання їх законних вимог, зобов'язані застосовувати санкції, визначені законом.

У разі встановлення порушення вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, що створює загрозу життю та здоров'ю людей, посадові особи центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки, звертаються до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих ділянок, агрегатів, експлуатації будівель, споруд, окремих приміщень.

Невиконання приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства, виявлених під час здійснення заходу державного нагляду (контролю), тягне за собою застосування до суб'єкта господарювання штрафних санкцій у порядку, встановленому законом.

Відповідно до [статті 270 Кримінального кодексу України](#) порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, якщо воно спричинило виникнення пожежі або аварії, якою заподіяно шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі,

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей, майнову шкоду в особливо великому розмірі або інші тяжкі наслідки, – карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

З 4 березня 2021 року набрали чинності зміни до [Кодексу України про адміністративні правопорушення](#), внесені [Законом України від 03.02.2021 р. № 1187-IX](#). Основні штрафні санкції, які можуть бути застосовані до керівників, посадових осіб управлінь та закладів освіти згідно з [Кодексом України про адміністративні правопорушення](#) станом на кінець 2021 року, наведено нижче:

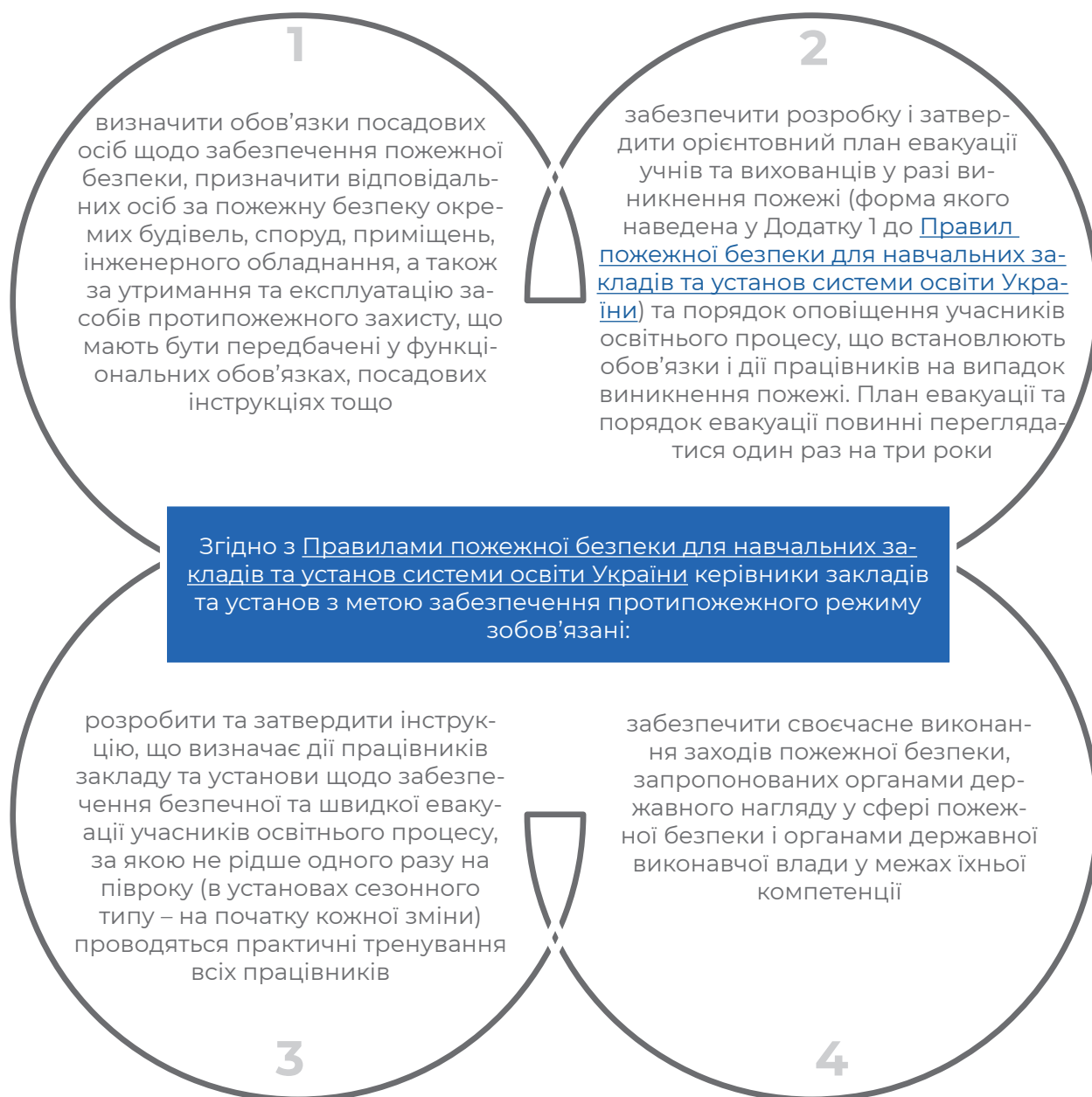
<p>Ст. 175²</p> <p>Початок роботи новоутворених підприємств або початок використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості без зареєстрованої декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки, для яких подання такої декларації є обов'язковим</p>	<p>Накладення штрафу на громадян — суб'єктів підприємницької діяльності і посадових осіб — від 150 до 200 нмдг (від 2550 до 3400 грн)</p>
<p>Ст. 188¹⁶</p> <p>Невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, щодо розроблення та реалізації заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру</p>	<p>Накладення штрафу на посадових осіб від 100 до 200 нмдг (від 1700 до 3400 грн). За те саме діяння, вчинене повторно протягом року після накладення адмінстягнення, — штраф на посадових осіб від 200 до 300 нмдг (від 3400 до 5100 грн)</p>

Обов'язки керівників управлінь (відділів) освіти, закладів освіти щодо забезпечення пожежної безпеки

Пожежна безпека в закладах освіти забезпечується шляхом проведення організаційних і практичних заходів та використання технічних засобів, спрямованих на запобігання пожежам, забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для успішного гасіння пожеж.

Забезпечення пожежної безпеки в закладах освіти покладається на їх власників або уповноважені ними органи, керівників (директори, завідувачі тощо), керівників структурних підрозділів (лабораторії, навчальні кабінети, склади, бібліотеки, майстерні тощо).

Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання, зокрема у сфері пожежної безпеки, визначені [статтею 20 КЦЗУ](#).

Основні нормативно-правові акти з питань пожежної безпеки. Перелік основних документів з питань пожежної безпеки для закладів освіти

До основних законодавчих та нормативно-правових актів, у яких міститься відсотків 90 вимог, що перевіряються органами ДСНС України у закладах освіти, належать такі:

- [Кодекс цивільного захисту України](#);
- [Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України](#);
- [Правила пожежної безпеки в Україні](#) (надалі – ППБУ);
- [Правила експлуатації та типові норми належності вогнегасників](#).

З метою організації забезпечення пожежної безпеки керівникам управлінь освіти, закладів освіти, відповідальним за пожежну безпеку особам необхідно розробити, затвердити та упровадити основні організаційно-розпорядчі документи, передбачені чинним законодавством та нормативно-правовими актами, які містяться у **таблиці 1:**

Таблиця 1

№ з/п	Найменування документа	Нормативне обґрунтування
1.	Інструкції про заходи пожежної безпеки для кожного приміщення об'єкта	п. 4 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні
2.	Наказ про призначення відповідальних за пожежну безпеку окремих приміщень, технологічного та інженерного устаткування, а також за утримання й експлуатацію засобів протипожежного захисту	п. 2 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні
3.	Наказ про призначення посадової особи з питань цивільного захисту	частина 2 статті 20 Кодексу цивільного захисту України
4.	Наказ про встановлення протипожежного режиму	п. 3 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні
5.	Інструкція для працівників охорони, в якій визначені їхні обов'язки щодо контролю за додержанням протипожежного режиму, огляду території і приміщень, порядок дій у разі виявлення пожежі, спрацювання систем протипожежного захисту, а також із зазначенням, хто з посадових осіб об'єкта має бути викликаний у нічний час у разі пожежі. Додаток до Інструкції – список посадових осіб із зазначенням їх місць проживання, службових, домашніх (мобільних) телефонів	п. 10 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні
6.	Посадові інструкції, обов'язки, положення з визначеними обов'язками посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки	п. 2 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні
7.	Плани евакуації на випадок пожежі	п. 5 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні , п. 9 розділу II Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України
8.	Орієнтовний план евакуації учнів та вихованців у разі виникнення пожежі та порядок оповіщення учасників освітнього процесу, що встановлюють обов'язки і дії працівників на випадок виникнення пожежі	п. 1 розділу II Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України
9.	Інструкція, що визначає дії працівників закладу освіти щодо забезпечення безпечної та швидкої евакуації учасників освітнього процесу, за якою не рідше одного разу на півроку (в установах сезонного типу – на початку кожної зміни) проводяться практичні тренування всіх працівників	п. 1 розділу II Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України

10.	Наказ про порядок проведення навчання, перевірки знань з питань пожежної безпеки та інструктажів	п. 5 розділу I Наказу МВС України від 05.12.2019 №1021 «Про затвердження Порядку затвердження програм навчання та інструктажів з питань пожежної безпеки, організації та контролю за їх виконанням»
11.	Журнал реєстрації інструктажів з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях	п. 7 розділу IV Наказу МВС України від 05.12.2019 №1021 «Про затвердження Порядку затвердження програм навчання та інструктажів з питань пожежної безпеки, організації та контролю за їх виконанням»
12.	Посвідчення про проходження навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки (посадових осіб), про проходження навчання спеціального (пожежно-технічного мінімуму) – для осіб, які прийняті на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою	п. 11 Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444
13.	Технічний звіт з протоколами заміру опору ізоляції і перевірки спрацювання приладів захисту електричних мереж та електроустановок	п. 1.20 розділу IV Правил пожежної безпеки в Україні
14.	Документ щодо визначення необхідної кількості первинних засобів пожежогасіння окремо для кожного поверху та приміщення	п. 3.8 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні
15.	Договір з пунктом технічного обслуговування вогнегасників (ПТОВ).	п. 12 розділу III Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників
16.	Журнал обліку вогнегасників	п. 3 розділу III Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників
17.	План реагування на надзвичайні ситуації (інструкція щодо дій персоналу закладу освіти у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій – для закладів з чисельністю працюючого персоналу 50 осіб і менше)	стаття 130 Кодексу цивільного захисту України
18.	Журнал обліку перевірок джерел зовнішнього протипожежного водопостачання	п. 3 розділу II Інструкції про порядок утримання, обліку та перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання
19.	Журнал обліку технічного обслуговування пожежних кран-комплектів	п. 2.2 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні
20.	Журнал перевірок теплових мереж	п. 2.1 розділу IV Правил пожежної безпеки в Україні

21.	Інші документи стосовно забезпечення пожежної безпеки, договір на технічне обслуговування, проєктна та експлуатаційна документація систем протипожежного захисту, паспорти на вогнегасники, акти перевірок, приписи, листування з органами державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки тощо	
-----	--	--

Особлива місія закладів освіти

У закладах освіти має проводитися вивчення правил пожежної безпеки, а також навчання діям на випадок пожежі.

У закладах дошкільної освіти має проводитися виховна робота, спрямована на запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем і виховання у дітей бережливого ставлення до національного багатства, а також набуття навичок особистої безпеки в разі виникнення пожежі.

Учні старших класів (випускники шкіл) повинні знати основні правила пожежної безпеки в побуті, як викликати пожежно-рятувальну службу, як діяти та вижити у разі пожежі, вміти користуватися вогнегасниками тощо.

Загальний порядок організації пожежної безпеки та встановлення протипожежного режиму в закладах освіти

Забезпечення пожежної безпеки будь-якого об'єкта закладів освіти має здійснюватися такими основними компонентами:

- **технічною системою**, яка передбачає надійність обладнання, використання безпечних технологій, визначає обсяг вибухо- та пожежонебезпечних речовин, проєктні рішення, впровадження систем виявлення та гасіння пожеж, розміщення обладнання тощо;
- **персоналом**, його підготовкою, забезпеченням регламентами і правилами роботи;
- **системою управління**.

У загальному вигляді порядок організації пожежної безпеки в закладах освіти наведено на **рис. 1**.

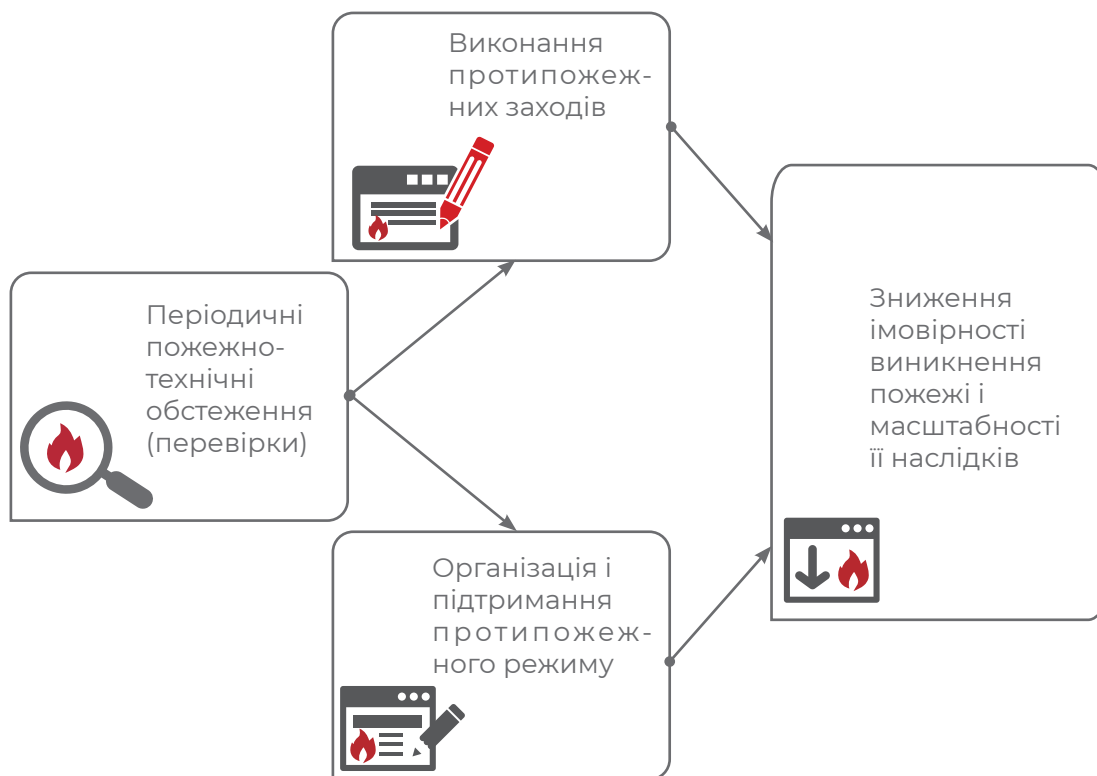

Рис. 1. Загальна схема організації протипожежного захисту об'єкта

Якщо перевірки протипожежного стану, виявлення порушень вимог пожежної безпеки та розроблення відповідних протипожежних заходів покладається на фахівців ДСНС, то основним завданням управлінь та адміністрації закладів освіти є :

встановлення та підтримання належного протипожежного режиму

організація вивчення вимог протипожежного режиму та правил пожежної безпеки персоналом

призначення відповідальних за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, інженерного устаткування, а також за утримання й експлуатацію засобів протипожежного захисту

Протипожежний режим закладу освіти – це комплекс встановлених норм поведінки людей, правил виконання робіт та експлуатування закладу, спрямованих на забезпечення його пожежної безпеки. Протипожежний режим у закладі встановлюється відповідними наказами (приклади таких наказів наведено у [Додатку 1](#) та у [Додатку 5](#)) та інструкціями про заходи пожежної безпеки (вимоги та приклади інструкцій наведено у [Додатку 2](#)).

Навчання посадових осіб та працівників з питань пожежної безпеки

Важливим напрямом роботи керівників управлінь та закладів освіти є організація проведення протипожежних інструктажів і навчання з питань пожежної безпеки посадових осіб та персоналу з метою оволодіння необхідними знаннями щодо попередження пожеж та навичками дій у разі їх виникнення. Згідно з [п. 20 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні](#) приступати до роботи особам, які не пройшли навчання, протипожежного інструктажу і перевірки знань з питань пожежної безпеки, забороняється.

Навчання посадових осіб та працівників з питань пожежної безпеки слід здійснювати відповідно до вимог [Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях](#) і [Порядку затвердження програм навчання та інструктажів з питань пожежної безпеки, організації та контролю за їх виконанням](#).

Організація своєчасного проведення навчання, перевірки знань з питань пожежної безпеки та інструктажів в управлінні (закладі) освіти покладається на їх керівників, а в їхніх структурних підрозділах – на керівника відповідного підрозділу.

Організацію проведення навчання та інструктажів з питань пожежної безпеки в закладах освіти слід починати з визначення осіб, які відповідно до штатного розпису мають пройти навчання, пожежно-технічний мінімум, та осіб, які мають пройти протипожежні інструктажі, що передбачає видання відповідного наказу (приклад наказу зазначено у [Додатку 3](#)).

Посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з пожежної безпеки. Навчання здійснюють суб'єкти, які навчають, за програмами навчання посадових осіб з питань пожежної безпеки. Загальна тривалість навчання не менше ніж 8 годин.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, повинні попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Навчання здійснюють суб'єкти, які навчають, за програмами спеціального навчання (пожежно-технічний мінімум). Загальна тривалість навчання не менше ніж 16 годин.

На офіційному [вебсайті ДСНС](#) міститься інформація щодо переліку суб'єктів, які навчають, а також щодо погоджених програм навчання з питань пожежної безпеки (назви програм, реквізити листа ДСНС про їх погодження).

Навчання за програмами з питань пожежної безпеки завершується підсумковим контролем знань (тести, співбесіди, виконання практичних завдань тощо). У разі успішного проходження перевірки знань суб'єкт, який навчає, видає посадовій особі або працівнику посвідчення про проходження навчання з питань пожежної безпеки.

Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктажі. Інструктажі проводять посадові особи, що пройшли навчання у суб'єктів, які здійснюють відповідне навчання і спеціальну підготовку та мають посвідчення.

Керівники закладів освіти розробляють та затверджують перелік запитань, з якими необхідно ознайомити працівників під час проведення вступного, первинного, позапланового та повторного інструктажів. Первинний, повторний та позаплановий інструктажі завершуються перевіркою знань, яку здійснює особа, що проводила інструктаж.

Результати проведення інструктажів (крім цільового) зазначаються у Журналі реєстрації інструктажів з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях, форма якого наведена в [Додатку 4](#).

Призначення відповідальних за пожежну безпеку

Керівники управління освіти та закладу освіти мають забезпечити виконання завдань та обов'язків, які покладені на це управління чи заклад. Одним з головних принципів сучасного управління є принцип делегування повноважень. Керівник може делегувати власні функції та завдання своїм підлеглим, у тому числі щодо пожежної безпеки.

Задля розподілу визначених обов'язків щодо забезпечення пожежної безпеки призначаються відповідальні за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, дільниць, технологічного та інженерного устаткування, а також за утримання й експлуатацію засобів протипожежного захисту. Це забезпечується шляхом видання відповідного наказу, що видає керівник закладу.

Методологія підготовки такого наказу полягає в тому, щоб жоден квадратний метр території та приміщень закладу, жодна виробнича чи технологічна операція, порушення регламенту якої може призвести до виникнення пожежонебезпечної або вибухопожежонебезпечної ситуації, не залишились без відповідальної за пожежну безпеку особи. У разі роботи закладу в декілька змін, потрібно врахувати, щоб такий підхід був повноцінно реалізований для кожної зміни. Приклад наказу наведено у [Додатку 5](#).

Основними напрямками роботи осіб, відповідальних за пожежну безпеку є:

1.	Забезпечення необхідною інформацією, підготовка і розроблення документів (наказів, інструкцій, планів евакуації на випадок пожежі тощо). Ведення документації
2.	Розроблення та виконання протипожежних заходів
3.	Роз'яснювальна робота серед персоналу щодо необхідності виконання протипожежних вимог
4.	Контроль за дотриманням протипожежного режиму в закріплених приміщеннях та на території, виконанням вимог, викладених у відповідних інструкціях про заходи пожежної безпеки
5.	Організація та проведення протипожежних інструктажів. Практичне відпрацювання планів евакуації, дій у разі пожежі з персоналом закладу
6.	Придбання, експлуатація, утримання, перевірка технічних засобів і систем протипожежного захисту
7.	Вивчення та впровадження позитивного досвіду, сучасних технологій забезпечення пожежної безпеки
8.	Взаємодія з територіальними органами ДСНС України та іншими організаціями щодо забезпечення пожежної безпеки
9.	Організація та проведення огляду приміщень перед їх закриттям

Методика виконання приписів органів державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки

Припис – обов'язкова для виконання у визначені строки письмова вимога посадової особи органу державного нагляду (контролю) суб'єкта господарювання щодо усунення порушень вимог законодавства. Припис готується на підставі Акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки. З формою Акта можна ознайомитися за [посиланням](#).

Якщо суб'єкт господарювання не погоджується з Актом, він підписує Акт із зауваженнями. Зауваження суб'єкта господарювання щодо здійснення державного нагляду (контролю) є невід'ємною частиною акта органу державного нагляду (контролю).

Керівник закладу (призначена відповідальна особа) в процесі ознайомлення з виявленими інспектором державного нагляду (контролю) порушеннями має з'ясувати:

суть кожного порушення

вимоги якого конкретно нормативного-правового акта з питань пожежної безпеки порушені, чи цей акт є чинним і чи поширюється на об'єкт, що перевіряється

чи може виявлене порушення створити небезпеку для життя та здоров'я людей

чи утворює виявлене порушення склад адміністративного правопорушення

які заходи можуть усунути порушення

реальні строки усунення виявлених порушень вимог пожежної безпеки

З'ясувавши зазначені питання і зробивши відповідний аналіз припису (акта), керівник закладу може:

визначити порушення, які необхідно усунути в першу чергу

обрати найбільш раціональний варіант усунення порушень

аргументовано відхилити (оскаржити) вимоги, які є безпідставними

Після отримання припису державного пожежного нагляду слід розглянути його на спеціальній нараді і наказом призначити осіб, відповідальних за виконання кожного пункту припису.

Порядок виконання протипожежних робіт, послуг, придбання продукції протипожежного призначення

Приступаючи до виконання приписів державного нагляду, управління та заклади освіти шукають відповідного підрядника, який би міг

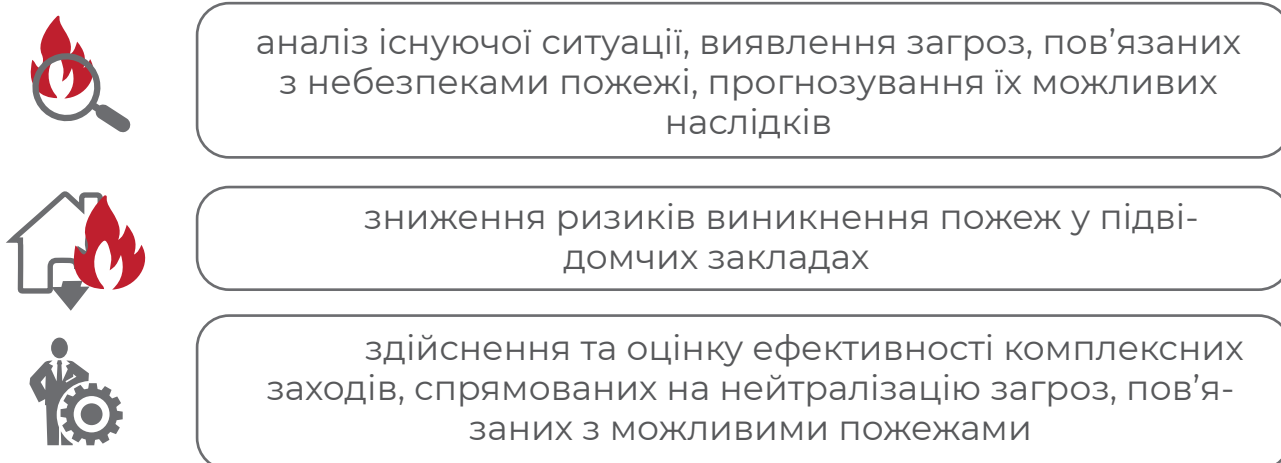
виконати необхідні протипожежні роботи та послуги. При цьому слід мати на увазі, що господарська діяльність, пов'язана з наданням послуг і виконанням робіт протипожежного призначення, здійснюється на підставі відповідних ліцензій. Тому при укладенні відповідного договору, сплаті рахунку необхідно обов'язково переконатися у наявності та відповідності ліцензії, звернути увагу на строк її дії.

При придбанні продукції протипожежного призначення слід пам'ятати, що усі види пожежної техніки та протипожежного устаткування, що застосовуються для запобігання пожежам та для їх гасіння, повинні мати державний сертифікат відповідності. [Постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.94 № 508](#) (у редакції від 26 квітня 2017 року № 294) запроваджено обов'язкову сертифікацію продукції протипожежного призначення, до якої належать:

Методика прийняття управлінських рішень у сфері забезпечення пожежної безпеки

У будь-якому процесі управління найважливішим етапом є прийняття рішень. Під час розробки та прийняття рішень територіальними управліннями освіти у сфері забезпечення пожежної безпеки слід керуватися тим, що вони мають бути спрямовані на:

підвищення захищеності закладів освіти, в першу чергу людей – учнів, вихованців, персоналу, шляхом необхідного ресурсного забезпечення (впровадження систем протипожежного захисту, придбання вогнегасників, індивідуальних засобів захисту, забезпечення надійного протипожежного водопостачання тощо)

розроблення та фінансування необхідних заходів пожежної безпеки

здійснення постійного моніторингу протипожежного стану закладів освіти, ступеня виконання протипожежних заходів

Визначення категорії приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою (виробничих та складських приміщень), а також визначення класу зони за ДНАОП

Для всіх будівель і приміщень закладів освіти виробничого, складського призначення (майстерні, котельні, цехи, їдальні, склади тощо) мають бути визначені категорії щодо вибухопожежної та пожежної небезпеки відповідно до вимог [ДСТУ Б В.1.1-36:2016](#) [Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою](#), а також клас зони згідно з [Правилами будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок](#) (НПАОП 40.1-1.32-01), у тому числі для зовнішніх виробничих і складських дільниць, які необхідно позначати на вхідних дверях до приміщення, а також у межах зон усередині приміщень та ззовні. Нагадаємо, що згідно з [п. 2.9. розділу III ППБУ](#) категорії за вибухопожежною та пожежною небезпекою визначаються керівниками об'єктів, або проєктувальними організаціями, або спеціалізованими науково-дослідними закладами.

Категорії та класи зон необхідно позначати на вхідних дверях до приміщення, а також у межах зон усередині приміщень та ззовні.

Конкретних фіксованих вимог стандартів та правил щодо позначення категорій та класів зон немає. Враховуючи практичний досвід та прийняті на більшості об'єктів форми позначень, що застосовуються, зокрема, для приміщень матеріального складу закладу та котельні, можна рекомендувати наведені нижче:

категорія В
пожежонебезпечна зона класу П – ІІа
категорія Г
вибухонебезпечна зона класу 2

Основні протипожежні заходи у закладах освіти

Основні протипожежні заходи у закладах освіти можна згрупувати за такими напрямками:

Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки, передбачені розділом II [Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України](#) та розділами I, II [ППБУ](#).

Забезпечення пожежної безпеки території. При цьому слід врахувати, що з точки зору забезпечення пожежної безпеки, територія – це:

місце, де за наявності горючих матеріалів може розпочатися пожежа та поширитися на розташовані поблизу будівлі, споруди, транспортні засоби тощо

майданчик, на який у випадку пожежі прибуває і встановлюється спеціальна техніка. І вкрай важливо, щоб до усіх будівель та споруд був постійно забезпечений безперешкодний доступ, під'їзди та проїзди були вільними, щоб не було перешкод для руху пожежних автомобілів

місце, де розташовані системи зовнішнього протипожежного водопостачання, від стану, можливості доступу до яких безпосередньо залежить ефективність гасіння пожежі

Забезпечення пожежної безпеки у процесі утримання та експлуатації будинків, приміщень, споруд закладів освіти. Основні вимоги щодо цих питань викладені у [розділі III](#) та [розділі VI](#) (об'єкти різного функціонального призначення) [Правил пожежної безпеки в Україні](#) та в [уніфікованій формі Акта](#), складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки. Ця форма затверджена наказом МВС України від 17.01.2019 № 22.

Забезпечення захисту життя та здоров'я людей, учнів, вихованців

Головним завданням пожежної безпеки у закладах освіти є забезпечення захисту життя та здоров'я людей, які перебувають усередині будинків, у разі виникнення пожежі. Кожна будівля закладу освіти повинна мати об'ємно-планувальні рішення та конструктивне виконання евакуаційних шляхів, що забезпечують безпечну евакуацію людей у разі пожежі.

Забезпечення безпечного улаштування та експлуатації електроустановок та інженерного обладнання. Основні вимоги щодо безпечного улаштування та експлуатації електроустановок містяться у [главі 1 розділу IV ППБУ](#), НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», ДСТУ Б В.2.5-38:2008 [Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд](#), ДСТУ Б В.2.5-82:2016 [Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом](#) та ін. Основні вимоги щодо безпечного улаштування та експлуатації інженерного обладнання містяться у [розділі IV ППБУ](#).

Забезпечення закладів освіти необхідними системами проти-пожежного захисту та первинними засобами пожежогасіння

Забезпечення успішного гасіння можливої пожежі та проведення рятування людей, зокрема, забезпечується:

улаштуванням окремих проїздів і під'їзних шляхів для пожежних машин або суміщених з функціональними проїздами та під'їздами

улаштуванням зовнішніх пожежних драбин, забезпеченням інших способів доступу пожежно-рятувальних підрозділів та транспортування їх пожежно-технічного оснащення, пожежного обладнання на поверхні, покрівлю будинку

улаштуванням зовнішнього протипожежного водопостачання; улаштуванням у будинках опорних пожежних пунктів

розміщенням на території населеного пункту або підприємства пожежно-рятувальних підрозділів з необхідною чисельністю особового складу та оснащених протипожежною технікою, що відповідає умовам гасіння пожежі на об'єктах, розташованих у радіусі їх виїзду

Забезпечення безпечної евакуації людей (персоналу, учнів, вихованців) у разі пожежі

Евакуація (спасіння) – це ефективні дії людей, що перебувають у приміщенні (на об'єкті), в якому є пожежа (інша надзвичайна ситуація), спрямовані на переміщення в безпечне місце. Від своєчасності переміщення людей у безпечне місце у разі виникнення надзвичайної ситуації може напряду залежати їхнє здоров'я і навіть життя.

Для забезпечення безпечної евакуації персоналу закладів, учнів, вихованців має бути:

встановлено необхідну кількість, розміри та відповідне конструктивне виконання евакуаційних шляхів та евакуаційних виходів

забезпечено безперешкодний рух людей евакуаційними шляхами і через евакуаційні виходи

організоване оповіщення та управління рухом людей евакуаційними шляхами (в тому числі з використанням світлових покажчиків, звукового та мовного оповіщення)

Безпечна евакуація людей з будівель у разі пожежі вважається забезпеченою, якщо інтервал часу від моменту виявлення пожежі до завершення процесу евакуації людей в безпечну зону не перевищує необхідного часу евакуації людей у разі пожежі (настання критичних значень небезпечних чинників пожежі).

Для забезпечення безпечної евакуації людей з будівель закладів освіти повинні передбачатися заходи, спрямовані на:

створення умов для своєчасної та безперешкодної евакуації людей у разі виникнення пожежі

захист людей на шляхах евакуації від дії небезпечних факторів пожежі

Також необхідно приділяти увагу практичному відпрацюванню планів евакуації на випадок пожежі та орієнтовних планів евакуації учнів та вихованців у разі виникнення пожежі.

Будівлі закладів освіти повинні бути обладнані засобами оповіщення людей про пожежу. Для оповіщення можуть бути використані:

внутрішня телефонна та радіотрансляційна мережі;

спеціально змонтовані мережі мовлення;

дзвінки та інші звукові сигнали.

Особливу увагу слід приділяти повній реалізації вимог щодо улаштування та утримання евакуаційних шляхів та виходів.

Забезпечення евакуаційним освітленням проходів, коридорів, сходів та інших шляхів евакуації

Евакуаційне освітлення має забезпечувати освітленість шляхів евакуації персоналу, учнів, вихованців під час пожежі або стихійного лиха, що спричинило припинення електропостачання.

До основних завдань евакуаційного освітлення належать:

освітлення в безперебійному режимі шляхів, які призначаються для евакуації

створення освітлення вздовж шляхів евакуації так, щоб забезпечити безпечний рух до виходу в безпечне місце

забезпечення того, щоб пункти пожежного обладнання та пожежної сигналізації уздовж шляхів евакуації можна було легко знайти і за необхідності ними скористатися

Для забезпечення належної видимості для евакуації просторові зони мають бути освітлені. З цього витікає, що світильник аварійного освітлення має розміщуватися на висоті не менше 2 м над підлогою. Знаки на всіх аварійних виходах та вздовж шляхів евакуації мають бути освітлені так, щоб вони одночасно вказували шлях евакуації в безпечне місце.

Установка аварійного евакуаційного освітлення обов'язкова на таких ділянках:

біля кожних дверей, передбачених як запасні виходи

поруч зі сходами, щоб кожен крок висвітлювався

в районі кожної зміни поверху

обов'язково біля евакуаційних (аварійних) виходів і знаків безпеки

у всіх місцях зміни напрямку

на кожному перехресті коридорів

зовні та біля кожного кінцевого виходу

поруч із кожним пунктом першої допомоги

поруч із будь-яким протипожежним пристроєм та кнопкою екстреного виклику

поруч з евакуаційним обладнанням, призначеним для людей з обмеженими можливостями

у безпосередній близькості від місць притулку для осіб з інвалідністю та місць зустрічей, а також у туалетах для осіб з інвалідністю – там, де розміщена система екстреного виклику

Згідно з [п. 2.31 та п. 2.32 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні](#) сходові клітки, внутрішні відкриті та зовнішні сходи, коридори, проходи та інші шляхи евакуації мають бути забезпечені евакуаційним освітленням. Світильники евакуаційного освітлення мають вмикатися з настанням сутінків у разі перебування людей у приміщенні. Світлові покажчики «Вихід» необхідно постійно утримувати справними.

Освітлення евакуювання має бути стаціонарно встановленим, освітлювати зону підлоги та мати ударостійкий корпус. Евакуаційне освітлення повинно створювати на підлозі головних проходів і на сходах 0,5 лк та у разі вимкнення основного джерела електроживлення має працювати не менше 60 хв. від резервного джерела.

Методика розроблення, виготовлення та відпрацювання поверхових планів евакуації у разі пожежі на основі фотолюмінісцентних матеріалів

Для визначення основних та запасних маршрутів евакуації, їхнього графічного відображення з метою візуального сприйняття та запам'ятовування персоналом, учнями і відвідувачами на об'єктах закладів освіти розробляються, вивішуються та відпрацьовуються спеціальні плани евакуації (надалі – ПЕ).

Основні вимоги щодо розроблення, виготовлення, розміщення планів евакуації містяться у ДСТУ ISO 23601:2019 [«Ідентифікація безпеки. Знаки на планах евакуації»](#), ДСТУ 7313:2013 [«Знаки безпеки та системи евакуаційні фотолюмінісцентні»](#), ДСТУ ISO 3864-1:2005 [«Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Частина 1. Принципи проектування знаків безпеки для робочих місць та місць громадського призначення»](#), [Правилах пожежної безпеки в Україні](#).

ПЕ слід використовувати для:

систематичного навчання та інструктажу персоналу щодо правил поведінки на випадок можливого евакуювання

привернення уваги до шляхів евакуації та орієнтування людей, що перебувають на об'єкті

проведення аварійно-рятувальних робіт у процесі ліквідування надзвичайної ситуації

Мета ПЕ – допомогти людям орієнтуватися за визначеним маршрутом евакуації. ПЕ потрібно розробляти з урахуванням загальної стратегії евакуації у закладі освіти та з урахуванням особливих потреб осіб (за їх наявності), присутніх у ньому.

На всіх ПЕ мають бути враховані такі вимоги:

- на ПЕ зазначають точне місце перебування користувача;
- ПЕ мають бути кольоровими;
- масштаб ПЕ залежить від розміру об'єкта, рівня деталізації, що потрібно проілюструвати та передбаченого місця розташування ПЕ. Окремі елементи, такі як сходи, коридори, може бути зображено в більшому масштабі для покращення видимості та розта-

шування знаків безпеки на плані евакуації. Для однієї серії ПЕ слід використовувати однаковий масштаб;

- у комплекті ПЕ об'єкта всі визначені ділянки мають бути відображені послідовно;
- для досягнення достатньої видимості та зрозумілості вертикальне освітлення ПЕ має бути не менше ніж 50 лк за умови нормального освітлення;
- ПЕ має бути виготовлено на фоні білого кольору чи флуоресцентному білому;
- мінімальний розмір ПЕ має становити 297 x 420 мм (формат А3), за винятком ПЕ, розташованих в окремих приміщеннях, де розмір плану може бути зменшено до 210 x 297 мм (формат А4);
- ПЕ мають оновлюватися;
- орієнтацію відображеного плану має бути пов'язано з користувачем так, щоб розташування ліворуч від плану перебувало ліворуч від користувача, а розташування праворуч від плану перебувало праворуч від користувача;
- ПЕ повинні мати написи;
- ПЕ повинні мати заголовок, включаючи слова «план евакуації», мовою країни (країн), якою володіють люди, що цей план використовують;
- на ПЕ має бути зображено місце розташування пункту збирання як елемент плану евакуації чи оглядового плану.
- інформація, наведена на ПЕ, має бути розбірливою з передбачуваної відстані. Висота напису – не менше 2 мм. Шрифти мають бути вибрані так, щоб забезпечити максимальну розбірливість з передбачуваної відстані. Мінімальна висота заголовка – не менше 7% від найменшого розміру ПЕ, а висота його символів – не менше 60% від висоти заголовка. Знаки безпеки, зазначені в плані мають бути заввишки не менше ніж 7 мм. Ширина ліній для графічного зображення несучих стін будівлі об'єкта має бути не менше 1,6 мм. Внутрішні перегородки зображуються лініями з мінімальною шириною 0,6 мм. Якщо на плані зображено конструктивні елементи (сходи, стелажі, вікна), їх треба зображувати лініями з мінімальною шириною 0,15 мм.

Приклад оформлення ПЕ наведено на фото 2. Цей приклад не треба вважати вичерпним, бо його виконано не в масштабі.

Фото 2. Приклад оформлення плану евакуації

Згідно з Додатком А ДСТУ 7313:2013 «[Знаки безпеки та системи евакуаційні фотолюмінісцентні](#)» системами евакуаційними фотолюмінісцентними мають бути обладнані:

заклади дошкільної освіти з кількістю місць більше 150

школи та учбові корпуси шкіл-інтернатів з кількістю місць більше 350, що мають 2 поверхи і більше

спеціальні заклади дошкільної освіти, спеціальні школи, спальні корпуси шкіл-інтернатів та інших дитячих будинків з кількістю місць більше 200, що мають 2 поверхи і більше

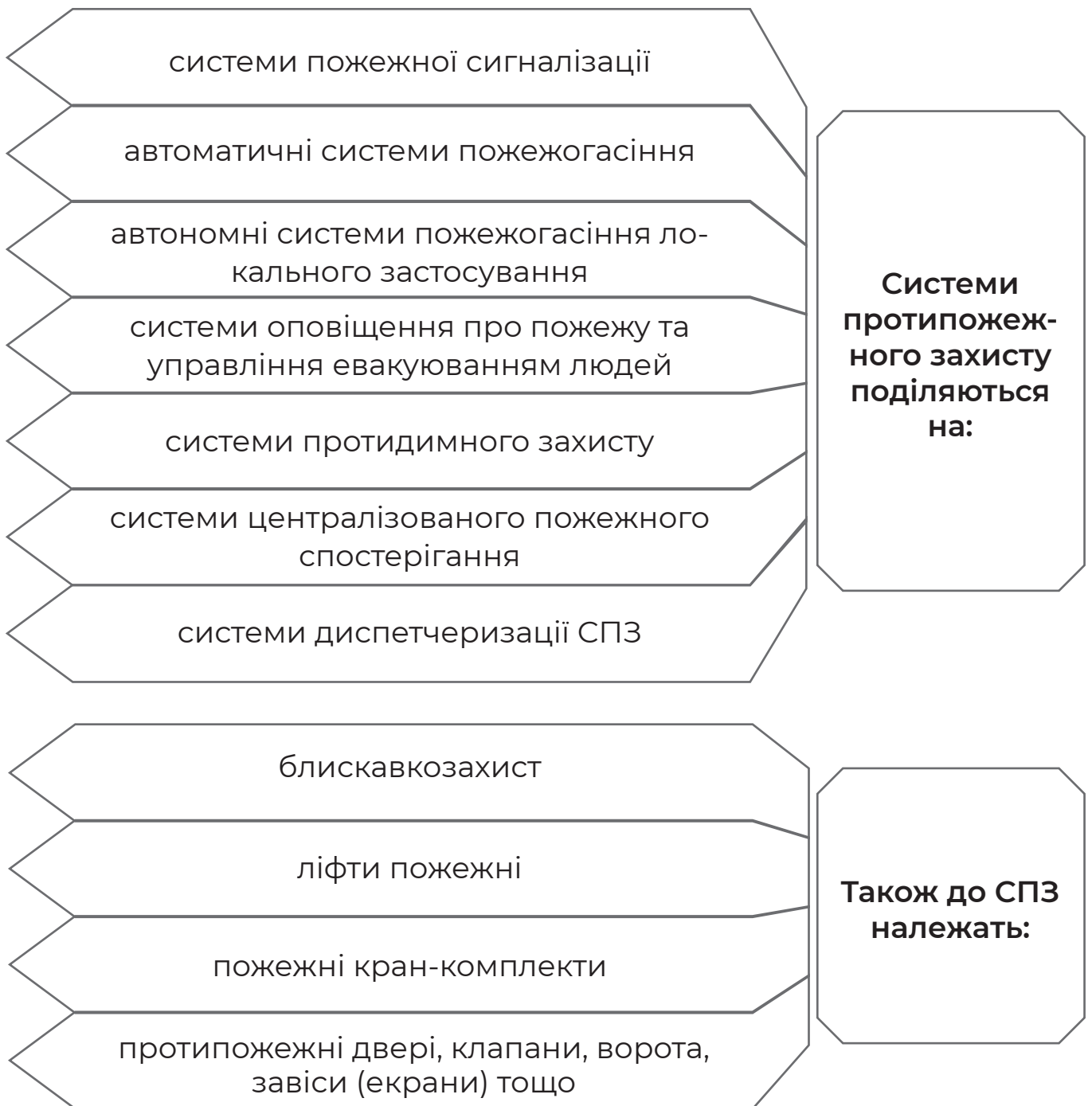
Для зазначених закладів ПЕ мають виготовлятися на фотолюмінісцентній основі.

Для виготовлення ПЕ слід застосовувати достатньо довговічні матеріали та чорнила. Плани евакуації варто вивішувати на видному місці на стінах приміщень і коридорів, на колонах і тощо в суворій відповідності з місцем, зазначеним на самому ПЕ. План евакуації на випадок пожежі та порядок евакуації повинні переглядати не рідше одного разу на три роки з урахуванням умов, що постійно змінюються. І головне – задля набуття стійких навичок щодо безпечної евакуації у разі пожежі такі плани необхідно систематично відпрацьовувати.

Забезпечення закладів освіти системами протипожежного захисту

У разі виникнення пожежі її розвиток є нерівномірним. Спочатку інтенсивність горіння невелика, але потім вона зростає і настає лавиноподібний процес. Тому, чим раніше виявлена пожежа, чим швидше розпочато боротьбу з нею, тим менші її наслідки.

Сучасний протипожежний захист будинків закладів освіти, людей, які в них перебувають, перш за все досягається застосуванням необхідних систем протипожежного захисту.

Система протипожежного захисту (СПЗ) – це комплекс технічних засобів, що змонтований на об'єкті, призначений для виявлення, локалізуваннн та ліквідування пожеж без втручання людини, захисту людей, матеріальних цінностей та довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі.

Будинки, приміщення та споруди закладів освіти повинні обладнуватися системами протипожежного захисту відповідно до ДБН В.2.5-56:2014 [«Системи протипожежного захисту»](#), вимоги якого наведено нижче у **таблиці 2**:

Таблиця 2

	Призначення будинку	Обладнання будинку СПС	Обладнання будинку АСПГ	Тип СПТС
7.2	Дитячі дошкільні заклади	Усі приміщення з застосуванням димових або комбінованих сповіщувачів (крім приміщень для приготування їжі)	-	Тип 2 Тип 1 з цілодобовим перебуванням людей
7.3	Загальноосвітні школи місткістю	Усі приміщення	-	Тип 2
7.4	Спеціальні та санаторні школи та школи-інтернати з приміщеннями для сну	Усі приміщення. СПС з використанням адресних компонентів з застосуванням димових або комбінованих сповіщувачів у приміщеннях для сну	-	Тип 1

Не підлягають обладнанню системами пожежної сигналізації окремо розташовані застраховані одноповерхові наземні об'єкти громадського призначення, площа яких незалежно від їх ступеня вогнестійкості не перевищує 100 м².

У разі необхідності оснащення приміщень для розміщення блока серверів, шаф з електричним та електронним обладнанням системами пожежогасіння допускається замість них використовувати системи пожежогасіння локального застосування, а для шаф з електричним та електронним обладнанням – автономні системи пожежогасіння локального застосування.

Системи протипожежного захисту повинні працювати цілодобово.

Система оповіщення про пожежу та управління евакуюванням людей призначена для оповіщення людей, які перебувають у будинку (споруді), про виникнення пожежі з метою створення умов для їх своєчасного евакуювання.

Оповіщення здійснюється одним з таких способів або їх комбінацією:

передачею звукових, а також, за необхідності, світлових сигналів оповіщення у всі приміщення будинку

трансляцією мовленнєвих повідомлень про пожежу

передачею в окремі зони будинку або приміщення повідомлень про місце виникнення пожежі, про шляхи евакуювання та дії, що забезпечують особисту безпеку

увімкненням світлових вказівників рекомендованого напрямку евакуювання

увімкненням освітлення евакуювання

Необхідність обладнання закладів освіти системами оповіщення згідно з вимогами ДБН В.2.5-56:2014 наведено у **таблиці 3**:

Таблиця 3

Призначення будинку, приміщення (найменування нормативного показника)	Нормативний показник	Тип СО				
		1	2	3	4	5
4 Дитячі дошкільні заклади (кількість місць, чол.)	До 100	*				
	100-150		*			
	Понад 150			*		
4.1 Дитячі дошкільні заклади спеціального типу	Незалежно від кількості місць, людей			*		
5 Навчальні заклади 5.1 Загальноосвітні та спеціалізовані школи, навчальні корпуси шкіл-інтернатів (кількість місць, чол.)	До 270	*				
	270-350		*			
	351-1600			*		
	Понад 1600				*	*
5.2 Спеціальні школи та спальні корпуси шкіл-інтернатів (кількість місць, чол.)	До 100	*				
	101-200		*			
	Понад 200			*		

Вкрай важливо в першу чергу обладнати будівлі закладів освіти системами пожежної сигналізації та оповіщення з метою швидкого виявлення пожежі та виклику пожежної допомоги і забезпечення своєчасного оповіщення людей про пожежу.

Надійне технічне утримування СПЗ повинне забезпечуватися шляхом проведення організаційних, технічних та інших заходів, що спрямовані на попередження пошкоджень та несправностей СПЗ, підтримування їх у постійному працездатному стані.

Забезпеченню працездатного стану СПЗ та їх надійного і безпечно-го експлуатування сприяє дотримання вимог технічного обслуговування (ТО).

Керівники (власники) закладів освіти та уповноважені ними особи, а також орендарі для забезпечення утримування СПЗ у справному стані зобов'язані:

 <p>розробляти комплексні заходи щодо забезпечення утримування СПЗ відповідно до вимог ТО, впроваджувати досягнення науки і техніки, позитивний досвід у цій галузі</p>	 <p>відповідно до вимог нормативних документів з питань утримування СПЗ розробляти і затверджувати положення, інструкції та інші документи, здійснювати постійний контроль за їх дотриманням</p>	 <p>забезпечувати дотримання вимог ТО, стандартів, норм, інших відповідних нормативних актів</p>	 <p>організовувати вивчення працівниками, які здійснюють контроль за експлуатуванням СПЗ, відповідних норм та правил</p>	 <p>своєчасно надсилати повідомлення про спрацювання системи СПЗ або її вимкнення у територіальні органи державного нагляду, а також про вжиті у зв'язку з цим заходи із забезпечення пожежної безпеки об'єкта, що захищається</p>
--	---	---	--	---

Усі роботи з технічного обслуговування СПЗ повинні проводитися організаціями, які мають відповідну ліцензію.

У тих випадках, коли є проблеми з фінансуванням обладнання закладів освіти СПЗ, можна рекомендувати розподілити вирішення цього питання на етапи, виділивши при цьому пріоритети:

 <p>заклади, зокрема такі, що розміщені у старих будівлях, з учнями, вихованцями з особливими освітніми потребами тощо, найбільш пожежонебезпечні приміщення, зони будівель закладів тощо слід обладнати</p>	 <p>СПЗ в першу чергу; запровадження сучасних технологій СПЗ, які є дешевшими та ефективнішими, наприклад, безпроводна сигналізація (для окремих видів об'єктів) тощо</p>	 <p>вибір ліцензованих підрядників щодо проектування, монтажу та технічного обслуговування СПЗ, які забезпечують найбільш оптимальне співвідношення «ціна-якість»</p>
---	--	--

Протипожежне водопостачання

Ліквідування горіння на переважній більшості пожежі досягається дією на поверхню матеріалів, що горять, охолоджувальними вогнегасними речовинами, основною з яких є вода. Забезпечення безперервної подачі води в необхідній кількості до місця пожежі є головною умовою її успішної ліквідації. Для виконання цієї умови використовуються джерела зовнішнього протипожежного водопостачання, до яких належать:

пожежні гідранти

природні та штучні пожежні водойми (резервуари)

водонапірні вежі та градирні

Пожежні гідранти та пожежні резервуари мають бути справними й утримуватися так, щоб забезпечити безперешкодний забір води пожежними автомобілями. У разі відключення ділянок водопровідної мережі та гідрантів або зменшення тиску мережі нижче за потрібний необхідно сповіщати про це пожежно-рятувальні підрозділи.

Пожежні гідранти і водойми повинні мати під'їзди з твердим покриттям. У разі наявності на території об'єкта або поблизу нього (у радіусі до 200 м) природних або штучних вододжерел до них повинні бути влаштовані під'їзди з майданчиками (пірсами) розміром не менше 12 x 12 м для встановлення пожежних автомобілів і забирання води будь-якої пори року.

Пожежні резервуари (водойми) та їх обладнання повинні бути захищені від замерзання води. Узимку для забирання води з відкритих вододжерел слід встановлювати утеплені ополонки розміром не менше 0,6 x 0,6 м, які мають утримуватись у зручному для використання стані.

Біля місць розташування пожежних гідрантів і водойм мають бути встановлені покажчики (об'ємні зі світильником або плоскі із застосуванням світловідбивних покриттів) з нанесеними на них:

- **для пожежного гідранта** – літерним індексом ПГ, цифровими значеннями відстані в метрах від покажчика до гідранта, внутрішнього діаметра трубопроводу в міліметрах, зазначенням виду водопровідної мережі (тупикова чи кільцева);
- **для пожежної водойми** – літерним індексом ПВ, цифровими зна-

ченнями запасу води в кубічних метрах та кількості пожежних автомобілів, котрі можуть одночасно встановлюватися на майданчику біля водойми.

Згідно з вимогами [Інструкції про порядок утримання, обліку та перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання](#), затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 15.06.2015 №696 та зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 03 липня 2015 р. за №780/27225 утримання джерел зовнішнього протипожежного водопостачання зобов'язані здійснювати юридичні особи, яким на підставі прав власності або іншого речового права належать такі об'єкти.

Утримання пожежних гідрантів (далі – ПГ), встановлених на трубопровідних системах централізованого водопостачання населених пунктів, зобов'язані здійснювати підприємства питного водопостачання. Утримання інших ПГ здійснюють юридичні особи, яким вони належать на підставі права власності або іншого речового права.

Утримання ПГ включає:

- технічне обслуговування
- поточний ремонт
- забезпечення вільного доступу
- утеплення (за необхідності)
- утримання колодязів, у яких встановлені ПГ, у сухому стані
- очищення люків колодязів від сміття, снігу та льоду
- фарбування кришок люків у червоний колір
- забезпечення покажчиками місць розташування ПГ
- ведення документації згідно з Журналом обліку перевірок джерел зовнішнього протипожежного водопостачання (додаток 1)

Підтримання у постійній готовності штучних водойм, водозабірних пристроїв, під'їздів до вододжерел покладається: у закладі – на його

власника (орендаря); у населених пунктах – на органи місцевого самоврядування.

За облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання відповідають начальники пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України.

Проведення перевірок технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, у тому числі випробувань ПГ на водовіддачу в населених пунктах, покладається на пожежно-рятувальні підрозділи ДСНС України, а тих ПГ, що знаходяться на території об'єктів, яким на підставі прав власності або іншого речового права належать пожежні гідранти, природні та штучні пожежні водоймища, водонапірні вежі – на керівників об'єктів або на відповідальних працівників цих об'єктів, визначених наказом керівника.

Перевірка технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання у населених пунктах проводиться два рази на рік (квітень – травень, вересень – жовтень) комісією у складі: представника чергових караулів (змін) пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України на закріпленій за караулом (зміною) ділянці із залученням представника підприємства питного водопостачання (для ПГ); представника місцевого органу виконавчої влади, або органу місцевого самоврядування, або балансоутримувача (орендаря) (для інших джерел протипожежного водопостачання) – та включає зовнішній огляд і перевірку з пуском (забором) води.

Ряд будівель та споруд закладів освіти мають бути забезпечено внутрішнім пожежним водогоном з пожежними кран-комплектами. Це комплект, який складається з автоматичного крана або вентиля, встановленого на трубопроводі протипожежного водопостачання і обладнаного з'єднувальними головками, напірним напівжорстким рукавом із перекривальним стволом, призначений для відбирання води на потреби пожежогасіння (фото 3).

Фото 3. Пожежний кран-комплект

Пожежні кран-комплекти за належних умов є ефективним засобом пожежогасіння з джерелом постійного водопостачання. Вони особливо важливі на початковій стадії пожежі, і їх може ефективно використовувати не підготовлена особа.

Кожен пожежний кран-комплект має бути укомплектований пожежним рукавом однакового з ним діаметра та стволом, кнопкою дистанційного запуску пожежних насосів (за наявності таких насосів), а також важелем для полегшення відкривання вентиля. Елементи з'єднання пожежного крана, рукавів та ручного пожежного ствола мають бути однотипними. Пожежний плоскоскладальний рукав необхідно утримувати сухим, складеним у «гармошку» або подвійну скатку, приєднаним до крана та ствола і не рідше одного разу на шість місяців розгортати та згортати наново. Використання пожежних рукавів для господарських та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, не допускається.

Пожежні кран-комплекти не рідше одного разу на рік підлягають технічному обслуговуванню і перевірці на працездатність шляхом пуску води з реєстрацією результатів перевірки у спеціальному журналі обліку технічного обслуговування.

Первинні засоби пожежогасіння. Розрахунок потреби вогнегасників

Територія закладів освіти, будинки, споруди, приміщення мають бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння: вогнегасниками, ящиками з піском, бочками з водою, покривалами з негорючого теплоізоляційного матеріалу, пожежними відрами, совковими лопатами, пожежним інструментом, – які використовуються для локалізації і ліквідації пожеж у їх початковій стадії розвитку.

Згідно з [Правилами експлуатації та типовими нормами належності вогнегасників](#) критеріями вибору типу і необхідної кількості вогнегасників для захисту об'єкта є:

категорія за вибухопожежною та пожежною небезпекою виробничих, складських та лабораторних приміщень

клас можливої пожежі

придатність вогнегасника для гасіння пожежі певного класу та відповідність умовам його експлуатації

Будинки закладів освіти на кожному поверсі повинні мати не менше двох переносних (порошкових, водопінних або водяних) вогнегасників з масою заряду вогнегасної речовини 5 кг і більше, а в разі площі поверху більше 100 м² кількість вогнегасників приймаються з розрахунку 1 кг вогнегасної речовини на кожні 10 м² площі підлоги.

Крім того, слід передбачати по одному газовому вогнегаснику з величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг і більше:

на 20 м² площі підлоги в офісних приміщеннях з оргтехнікою, коморах, електрощитових, вентиляційних камерах та інших технічних приміщеннях

на 50 м² площі підлоги в приміщеннях архівів, машзалів, бібліотек, музеїв

Приміщення площею менше ніж 20 м², у яких розміщено оргтехніку, слід оснащувати переносним газовим вогнегасником ВВК-2.

Необхідна кількість первинних засобів пожежогасіння повинна визначатися відповідальним за пожежну безпеку на об'єкті окремо для кожного поверху та приміщення.

Цивільний захист

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту

Відповідно до [частини 2 статті 19 КЦЗУ](#) до повноважень органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту належить:

- забезпечення цивільного захисту на відповідній території;
- забезпечення виконання завдань створеними ними ланками територіальних підсистем;
- забезпечення реалізації вимог техногенної та пожежної безпеки на суб'єктах господарювання, що належать до сфери їх управління, які можуть створити реальну загрозу виникнення аварії;
- розроблення та забезпечення реалізації програм та планів заходів у сфері цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки;
- керівництво створеними ними аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, місцевою та добровільною пожежною охороною, забезпечення їх діяльності та здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням;
- створення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та підтримання у постійній готовності місцевої системи централізованого оповіщення про загрозу або ви-

никнення надзвичайних ситуацій, здійснення її модернізації та забезпечення функціонування;

забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з порушенням зору та слуху формі;

організація робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на відповідній території міст, селищ та сіл, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;

організація та керівництво проведення відновлювальних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

організація та здійснення евакуації населення, майна у безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення населення;

контроль за станом навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічною та епідемічною ситуацією;

розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання в особливий період, що належать до сфери їх управління;

підготовка пропозицій щодо віднесення міст до груп цивільного захисту та подання їх Раді міністрів Автономної Республіки Крим, відповідним обласним державним адміністраціям;

віднесення суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, до категорій цивільного захисту відповідно до основних показників та затвердження їх переліку;

створення і використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

завчасне накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального захисту для населення, яке проживає у прогнозованих зонах хімічного забруднення і зонах спостереження суб'єктів господарювання радіаційної небезпеки I і II категорій, та формувань цивільного захисту, а також приладів дозиметричного і хімічного контролю та розвідки;

взаємодія з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо виконання завдань цивільного захисту;

організація та забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, а також під час ведення воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій;

забезпечення складення довідок про визнання особи постраждалою внаслідок надзвичайної ситуації, списків (реєстрів) постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, відповідно до яких надається матеріальна допомога, списків загиблих осіб на підставі їх ідентифікації;

забезпечення соціального захисту постраждалих унаслідок надзвичайної ситуації, зокрема виплати матеріальної допомоги;

створення у містах комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення надзвичайних ситуацій – спеціальних комісій з їх ліквідації (за потреби), забезпечення їх функціонування;

забезпечення навчання з питань цивільного захисту посадових осіб органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання комунальної власності, здійснення підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях;

організація виконання вимог законодавства щодо створення, використання, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту;

визначення потреби фонду захисних споруд цивільного захисту;

планування та організація роботи з дообладнання або спорудження в особливий період підвальних та інших заглиблених приміщень для укриття населення;

прийняття рішень про подальше використання захисних споруд цивільного захисту державної та комунальної власності у разі банкрутства (ліквідації) суб'єкта господарювання, на балансі якого вона перебуває, та безхазяйних захисних споруд;

організація обліку фонду захисних споруд цивільного захисту;

здійснення контролю за утриманням та станом готовності захисних споруд цивільного захисту;

організація проведення технічної інвентаризації захисних споруд цивільного захисту, виключення їх за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, з фонду захисних споруд цивільного захисту;

здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

Організація забезпечення цивільного захисту в закладах освіти

Цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

Надзвичайна ситуація (надалі – НС) – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Наслідки виникнення надзвичайних ситуацій у закладах освіти, де перебуває велика кількість дітей, можуть бути набагато гіршими і масштабнішими ніж на інших об'єктах, де перебувають дорослі. Тому забезпечення закладів від виникнення небезпечних впливів надзвичайних ситуацій має бути пріоритетним завданням їх керівництва.

До основних завдань щодо забезпечення цивільного захисту в закладах належать:

забезпечення виконання заходів у сфері цивільного захисту;

забезпечення відповідно до законодавства своїх працівників засобами колективного та індивідуального захисту;

здійснення заходів цивільного захисту, що зменшують рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

розміщення інформації про заходи безпеки та відповідну поведінку персоналу, учнів та вихованців у разі виникнення найбільш імовірних надзвичайних ситуацій;

навчання персоналу, учнів та вихованців діям у надзвичайних ситуаціях;

проведення об'єктових тренувань і навчань з питань цивільного захисту;

організація та здійснення під час виникнення надзвичайних ситуацій евакуаційних заходів щодо вихованців, учнів, працівників та майна;

створення об'єктових формувань цивільного захисту, необхідної для їх функціонування матеріально-технічної бази і забезпечення готовності таких формувань до дій за призначенням;

дотримання протиепідемічного режиму у зв'язку з пандемією COVID – 19;

утримання у справному стані засобів цивільного та протипожежного захисту, недопущення їх використання не за призначенням.

Згідно зі [статтею 20 Кодексу цивільного захисту України](#) організація заходів цивільного захисту здійснюється посадовими особами закладів з питань цивільного захисту, які призначаються керівниками з урахуванням таких вимог:

у закладах загальної середньої освіти з чисельністю 500 і більше осіб, які навчаються, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

у закладах загальної середньої та дошкільної освіти з чисельністю працюючих осіб до 200 призначаються особи з питань цивільного захисту за рахунок штатної чисельності.

Порядок діяльності призначених осіб з питань цивільного захисту визначається відповідними посадовими інструкціями.

До основних законодавчих та нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту для закладів освіти можна віднести такі:

1. [Кодекс цивільного захисту України](#)
2. [Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях»](#)
3. [Наказ ДСНС України від 12.07.2016 № 335 «Про затвердження Примірною переліку документів з питань цивільного захисту, що розробляються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання»](#)
4. [Постанова КМУ від 23 жовтня 2013 р. № 819 «Про затвердження По-](#)

рядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту»

5. Постанова КМУ від 19 серпня 2002 р. № 1200 «Про затвердження Порядку забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю»
6. Наказ МНС від 16.07.2009 № 494 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення планів цивільного захисту підприємств, установ, організацій на особливий період»
7. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1400 від 21.11.2016 р. «Про затвердження Положення про функціональну підсистему навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності) єдиної державної системи цивільного захисту»
8. Наказ ДСНС від 6 червня 2014 року № 310 (у редакції наказу ДСНС України 8 серпня 2014 року № 458) «Про затвердження Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях»
9. ДСТУ 5058:2008. Національний стандарт України. Безпека у надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях
10. Наказ ДСНС від 21.12.2019 року № 738 «Про затвердження Організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях на 2020 – 2021 роки»
11. Постанова КМУ від 30 жовтня 2013 р. № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»
12. Наказ МНС від 07.09.2004 р. № 44 «Методичні рекомендації щодо планування і порядку проведення евакуації населення (працівників) у разі виникнення НС техногенного, природного та воєнного характеру»
13. Наказ МВС від 10.07.2017 № 579, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 01.08.2017 за № 938/30806, «Про затвердження Методики планування заходів з евакуації»

14. Інтернет-ресурси: <https://www.dsns.gov.ua/> Державна служба України з надзвичайних ситуацій

Навчання з питань цивільного захисту. Проведення об'єктових тренувань та навчань з питань цивільного захисту

Одним з основних завдань керівника закладу освіти є здійснення навчання працівників з питань цивільного захисту, проведення об'єктових тренувань з питань цивільного захисту.

Основні законодавчі та нормативно-правові вимоги щодо проведення навчання з питань цивільного захисту, дій у надзвичайних ситуаціях містяться у [Кодексі цивільного захисту України](#) та у [постанові Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях»](#).

Навчання працівників порядку укриття в захисних спорудах цивільного захисту та навчання персоналу з обслуговування захисних споруд цивільного захисту їх утриманню здійснюється відповідно до [Вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09 липня 2018 року № 579, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 30 липня 2018 року за № 879/32331](#).

Організація навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів здійснюється згідно із затвердженими [МОН](#) і погодженими з [ДСНС](#) освітніми програмами з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних надзвичайними ситуаціями, надання домедичної допомоги.

Навчання працівників закладу здійснюється за місцем роботи, а дітей дошкільного віку, учнів – за місцем здобуття освіти.

Навчання працівників закладу освіти діям у надзвичайних ситуаціях є обов'язковим і здійснюється в робочий час за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту. Навчання учнів та дітей дошкільного віку діям у надзвичайних ситуаціях є також обов'язковим і здійснюється під час освітнього процесу, зазначені види навчання здійснюються за рахунок коштів, передбачених на фінансування закладів освіти.

Навчання дітей дошкільного віку діям у надзвичайних ситуаціях та запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем проводиться шляхом формування у них поведінки, відповідної віку дитини, щодо власного захисту та рятування.

Підготовка працівників закладів до дій у надзвичайних ситуаціях передбачає:

за програмою загальної підготовки працівників закладів – вивчення інформації, що міститься у планах реагування на надзвичайні ситуації (інструкціях щодо дій персоналу в разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій), про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

за програмою спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, – ознайомлення з обов'язками, навичками користування та матеріальною частиною техніки, приладів і табельного майна таких служб і формувань, засобами захисту, вивчення порядку приведення їх у готовність, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт;

за програмою прискореної підготовки працівників до дій в особливий період – навчання способам захисту від наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, що здійснюється закладами, які продовжують роботу у воєнний час, і розпочинається одночасно з уведенням в дію планів цивільного захисту на особливий період.

Навчання працівників закладу здійснюється шляхом:

курсів навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах;

індивідуального навчання, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу самостійно та у формі консультацій з керівниками навчальних груп або іншими особами.

У закладах освіти із чисельністю працівників 50 і менше осіб навчання може здійснюватися шляхом проведення інструктажів за програмою загальної підготовки працівників, які проводяться особами з питань цивільного захисту, призначеними в межах штатної чисельності суб'єкта господарювання.

У разі прийняття на роботу, особа проходить інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях за місцем роботи. Інструктаж та перевірка знань проводяться у порядку, визначеному самим закладом на основі вимог нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту.

Особливу увагу слід приділяти практичній підготовці.

Практична підготовка – це спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту, що проводяться суб'єктами господарювання відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки та планів цивільного захисту на особливий період, затверджених в установленому законодавством порядку.

Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту проводяться у робочий час за рахунок коштів роботодавця та залежно від складу учасників поділяються на:

комплексні об'єктові навчання (тренування);

об'єктові тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;

протипожежні та протиаварійні об'єктові тренування і навчальні тривоги.

Такі навчання та тренування є основною і найбільш ефективною формою всебічної підготовки, вдосконалення знань, умінь та навичок формувань і персоналу закладів у сфері захисту від надзвичайних ситуацій.

Розміщення інформації про заходи безпеки та відповідну поведінку в разі виникнення надзвичайних ситуацій

Для отримання працівниками закладів відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях у закладі має бути обладнано інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту, що є частиною приміщення загального користування, у якій тематично оформляються стенди, розміщуються схеми, навчальні посібники і зразки, передбачені програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Тематичне наповнення інформаційно-довідкового куточка визначається з урахуванням заходів, передбачених планом реагування на надзвичайні ситуації, та містить інформацію про наявні можливості та ресурси закладу з протидії небезпечним факторам, що ймовірно для місця їх розташування.

Забезпечення працівників засобами індивідуального захисту

Комплектування закладів освіти слід здійснювати відповідно до [Порядку забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю, затвердженого постановою КМУ від 19.08.2002 № 1200.](#)

[Постановою Кабінету Міністрів України № 248 від 24.03.2021](#) було внесено суттєві зміни в [постанову Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 1200](#) згідно з якою на сьогодні, зокрема:

Категорія населення	Найменування або тип засобу радіаційного та хімічного захисту	Норма забезпечення
На випадок загрози застосування ядерної зброї та інших видів зброї масового ураження проти України в умовах воєнного стану		
Працівники суб'єктів господарювання (крім працівників, формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту), працівники центральних органів виконавчої влади та інших державних органів	Засоби індивідуального захисту органів дихання (фільтрувальний протигаз для захисту від бойових отруйних речовин, респіратор протипиловий)	Один протигаз і один респіратор на особу і додатково 2 відсотки від загальної кількості працівників

Розроблення плану реагування на надзвичайні ситуації, інструкцій щодо дій персоналу в разі загрози виникнення надзвичайних ситуацій

План реагування розробляється згідно з вимогами статті 130 та інших відповідних положень [Кодексу цивільного захисту України](#), п. 28 [Постанови Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11](#) для визначення та здійснення необхідних заходів реагування на можливі імовірні надзвичайні ситуації.

План реагування на надзвичайні ситуації призначений для:

організації і здійснення взаємоузгодженого комплексу організаційних та практичних дій щодо проведення аварійно-рятувальних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (НС) техногенного, природного, соціального та воєнного характеру;

забезпечення у разі загрози або виникнення НС об'єктового рівня оперативного реагування органів управління, сил і засобів цивільного захисту по запобіганню і реагуванню на НС;

запобігання загибелі людей;

зменшення матеріальних втрат та організації першочергового життєзабезпечення персоналу, учнів, вихованців в умовах НС;

систематизованого і своєчасного надання допомоги постраждалим.

Усі працівники закладу, незалежно від займаних посад, повинні знати та суворо виконувати вимоги плану реагування на надзвичайні ситуації. Підставою для введення плану реагування в дію є загроза та (або) виникнення НС.

Створення матеріального резерву для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

З метою забезпечення запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків створюється матеріальний резерв – об'єктовий запас для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків, проведення невідкладних відновних робіт.

Резерви створюються заздалегідь з метою використання їх у разі загрози виникнення надзвичайних ситуацій, ліквідації цих надзвичайних ситуацій та їх наслідків.

Матеріальними резервами є будівельні матеріали, паливо, медикаменти, продовольство, техніка, технічні засоби та інші матеріально-технічні цінності, призначені для проведення невідкладних відновних робіт і заходів, спрямованих на запобігання, ліквідацію надзвичайних ситуацій та їх наслідків.

Резерви зберігаються у спеціальних приміщеннях за рішенням керівника з урахуванням їх оперативної доставки до можливих зон надзвичайних ситуацій.

Поповнення резервів, які були використані під час ліквідації надзвичайної ситуації, здійснюється за рахунок відповідних коштів.

Резерви використовуються тільки для:

здійснення запобіжних заходів у разі загрози виникнення надзвичайних ситуацій;

ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків;

проведення невідкладних відновних робіт;

надання персоналу, громадянам, постраждалим від наслідків надзвичайних ситуацій, допомоги для забезпечення їх життєдіяльності;

здійснення заходів з евакуації.

ПРИКЛАД
наказу про безпечне застосування електронагрівальних приладів

Україна

(повне найменування закладу)

(місцезнаходження закладу)

Код ЄРДПОУ _____

«_____» _____ 202__ р. № _____

(населений пункт)

Про безпечне застосування побутових
електронагрівальних приладів

На виконання вимог Кодексу цивільного захисту України та Правил пожежної безпеки в Україні і з метою здійснення заходів щодо запобігання пожежам від теплового прояву електричного струму,

НАКАЗУЮ:

1. Заборонити користування побутовими електронагрівальними приладами (електроплитки, електрокип'ятильники, електрочайники, електрокавоварки, електросамовари, мікрохвильові печі, електропраски, електронагрівальні прилади тощо) у будинках, приміщеннях закладів освіти, пожежонебезпечних, складських і допоміжних приміщеннях.
2. Для забезпечення сучасних умов роботи персоналу дозволити застосування електронагрівальних приладів у спеціальних приміщеннях кухні-їдальні, за умови, що нагрівальні робочі частини електроприладів захищені від зіткнення з горючими матеріалами, а прилади встановлені на поверхні з негорючого матеріалу.
3. Побутові та інші електронагрівальні прилади вмикати в електромережу тільки за допомогою справних штепсельних з'єднань та електророзеток заводського виготовлення.

4. Не допускати користування пошкодженими розетками, вимикачам, застосування саморобних подовжувачів, використання побутових електронагрівальних приладів з порушенням встановлених їх виробником правил експлуатації.
5. Після закінчення робочого дня посадовим особам, призначеним наказом директора закладу освіти відповідальними за пожежну безпеку приміщень та структурних підрозділів закладу особисто впевнитись у тому, що всі електроприлади у приміщеннях кухні-їдальні (закладу освіти) відключені від електромережі.
6. Контроль за виконанням наказу покласти на _____ .
7. Цей наказ довести до відома працівників.

ДИРЕКТОР _____
(підпис) (ПІБ)

З наказом ознайомлені:

ПРИКЛАД
наказу про перелік і порядок огляду приміщень після закінчення
робочого дня

Україна

 (повне найменування закладу)

 (місцезнаходження закладу)

Код ЄРДПОУ _____

«_____» _____ 202_ р. № __

 (населений пункт)

Про порядок огляду приміщень після закінчення робочого дня

На виконання вимог Правил пожежної безпеки в Україні та з метою посилення протипожежного режиму,

НАКАЗУЮ:

1. Установити такий порядок протипожежного огляду приміщень після закінчення робочого дня:

1.1. Огляд проводити особам, визначеним наказом _____ відповідальними за пожежну безпеку приміщень закладу освіти.

1.2. Огляду підлягають усі навчальні, службові приміщення, їдальні, котельні, навчально-виробничі майстерні, технічні, підсобні та інші приміщення.

2. Виявлені порушення вимог пожежної безпеки за можливості усувати негайно. У разі неможливості усунення порушення повідомляти _____.

3. Відповідальним особам на завершення огляду слід обов'язково перевірити наявність запасних ключів від закріплених за ними приміщень у черговому приміщенні у приміщенні чергового (охоронця).

4. Наказ довести до відома посадових осіб, відповідальних за пожежну безпеку приміщень закладу освіти, під підпис.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на

ДИРЕКТОР _____

(підпис)

(ПІБ)

З наказом ознайомлені:

Інструкція про заходи пожежної безпеки для працівників охорони закладу освіти

Інструкції про заходи пожежної безпеки розробляються на основі діючих правил та інших нормативно-правових актів з пожежної безпеки, з огляду на специфіку пожежної небезпеки будівель, споруд, приміщень, виробничих процесів та обладнання. Вони повинні встановлювати порядок та спосіб забезпечення пожежної безпеки, обов'язки і дії працівників у разі виникнення пожежі, включаючи порядок оповіщення людей та повідомлення про неї, евакуації людей, матеріальних цінностей, застосування засобів пожежогасіння та взаємодії з пожежно-рятувальними підрозділами. Інструкції можуть мати як додаток план евакуації людей і матеріальних цінностей.

В інструкціях про заходи пожежної безпеки для закладів освіти повинні вказуватися:

- категорія приміщення з вибухопожежної та пожежної небезпеки (для виробничих, складських приміщень та лабораторій);
- вимоги щодо утримання евакуаційних шляхів та виходів;
- порядок утримання приміщень, робочих місць;
- порядок зберігання та застосування легкозаймистих рідин, горючих рідин, пожежовибухонебезпечних речовин і матеріалів;
- порядок прибирання робочих місць, збирання, зберігання та видалення горючих відходів (у шкільних майстернях);
- порядок проведення зварювальних та інших вогневих робіт;
- порядок огляду, вимкнення електроустановок, приведення в пожежобезпечний стан приміщень та робочих місць, закриття приміщень після закінчення роботи;
- обов'язки та дії працівників у разі виникнення пожежі.

Ці інструкції мають вивчатися під час проведення протипожежних інструктажів, проходження навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму, а також у системі виробничого навчання і вивішуватися на видимих місцях.

Інструкції про заходи пожежної безпеки не розробляються для душових, басейнів, санвузлів, а також для коридорів та вестибюлів.

Згідно з [п. 10 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні](#) для працівників охорони (сторожів, вахтерів, вартових) повинно бути розроблено інструкцію, в якій необхідно визначити їхні обов'язки щодо контролю за додержанням протипожежного режиму, огляду території і приміщень, порядок дій у разі виявлення пожежі, спрацювання систем протипожежного захисту, а також указати, хто з посадових осіб об'єкта має бути викликаний у нічний час у разі пожежі. Працівники охорони повинні мати список посадових осіб об'єкта із зазначенням їх актуальних місць проживання, службових, домашніх (мобільних) телефонів.

При розробленні інструкції дій у разі виникнення (виявлення) пожежі слід керуватися розділом VIII Правил пожежної безпеки та розділом VII Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України.

Відповідно до цих Правил у кожному структурному підрозділі закладу та установи має бути розроблена інструкція щодо заходів пожежної безпеки. Для об'єк-

тів з цілодобовим перебуванням (дошкільні заклади, гуртожитки тощо) інструкції повинні передбачати також дії у нічний час. Інструкція розроблюється керівником структурного підрозділу, узгоджується з відповідальним за пожежну безпеку закладу та установи, затверджується керівником і розміщується у кожному приміщенні на видному місці. Інструкція має вивчатися під час проведення протипожежних інструктажів, проходження навчання з пожежно-технічного мінімуму, під час проведення виробничого навчання.

Наведемо приклад такої інструкції.

Приклад інструкції про заходи пожежної безпеки для працівників охорони закладу освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

(посада керівника)

(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ 202__ р.

ІНСТРУКЦІЯ

про заходи пожежної безпеки для працівників охорони закладу освіти

1. Сфера застосування

1.1. Інструкція розроблена відповідно до Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС України від 30.12.2014 № 1417 з урахуванням Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 15.08.2016 № 974

1.2 Дія Інструкції поширюється на охоронців закладу освіти встановлює вимоги щодо забезпечення пожежної безпеки об'єкту (всієї будівлі, прилеглої території закладу освіти), що охороняється, запроваджує вимоги пожежної безпеки, визначає обов'язки охоронців під час чергування, порядок і способи забезпечення ними контролю за дотриманням протипожежного режиму, порядок дій у разі виявлення пожежі. Інструкція є обов'язковою для вивчення та виконання відповідними працівниками.

2. Обов'язки щодо контролю за дотриманням протипожежного режиму, огляду території та приміщень

2.1. Охоронці зобов'язані вміти користуватися всіма первинними засобами пожежогасіння, які є в приміщеннях та на території. Навчання способів гасіння умовної пожежі охоронці мають проходити під час прийняття на роботу.

2.2. Заступаючи на чергування, охоронці зобов'язані:

- пересвідчитись у наявності всіх ключів, пеналів, документації охоронців;
- перевірити працездатність (справність) приймальних станцій систем пожежної та охоронної сигналізації, про що виконати запис у спеціальному журналі;
- перевірити протипожежний режим у приміщенні для охоронців;
- ознайомитися з рапортом охоронців, які змінюються, й визначити заходи щодо усунення виявлених у вечірній і нічний час протипожежних та інших порушень і недоліків.

2.3. У приміщенні для охоронців повинен бути список посадових осіб закладу, яких слід викликати в нічний час (у вихідні й святкові дні) в разі виникнення пожежі. У списку зазначаються адреси, номери службових і домашніх (мобільних) телефонів посадових осіб.

2.4. Протягом чергування охоронець зобов'язаний здійснювати постійний контроль за протипожежним і режимним станом приміщень та території. Виявлені порушення, а також ті, про які повідомили інші працівники, мають негайно (по можливості) усуватися. У разі неможливості усунення охоронець зобов'язаний повідомляти відповідальну за протипожежний стан особу у закладі освіти (заступника керівника з господарських питань, керівника закладу освіти).

2.5. Під час перевірки протипожежного режиму приміщень, холів і коридорів охоронець зобов'язаний:

- пересвідчитись у наявності первинних засобів пожежогасіння – вогнегасників, пожежних щитів з обладнанням тощо;
- перевірити цілісність пломб на ящиках (шафах) внутрішніх пожежних кранів;
- знати й уміти перевірити роботу приймально-контрольних приладів і станцій систем пожежної та охоронно-пожежної сигналізації;
- оглянути стан шляхів евакуації, запасних виходів, сповіщувачів автоматичної пожежної сигналізації, оповіщувачів про пожежу, кнопок сповіщення про пожежу з ручним пуском і кнопок умикання насосів–підвищувачів.

2.6. Під час перевірки протипожежного режиму території охоронець зобов'язаний:

- оглянути стан пожежних щитів з обладнанням, пожежних водоймищ (ПВ) і пожежних гідрантів (ПГ), підходів та під'їздів до них, наявність покажчиків ПВ та ПГ;
- пересвідчитись в можливості вільного в'їзду на територію;
- у вечірній і нічний час перевірити стан освітлення території.

2.7. Перевірки має здійснювати один охоронець з інтервалом у чотири години. Порушення та недоліки, які не вдалось усунути під час перевірки, відображаються в рапорті під час приймання-здавання чергування.

2.8. Залишаючи службове приміщення (пост) охоронець повинен виключити з електромережі всі електроприлади та апаратуру, освітлення, крім технічних засобів сигналізації, чергового освітлення тощо.

2.9. Не дозволяється під час чергування.

- проводити самостійно будь-які ремонтні роботи в електроустановках і електромережах;
- користуватися побутовими електронагрівальними приладами для обігріву приміщень;
- використовувати тимчасової проводки, саморобні електроприлади і подовжувачі, експлуатацію кабелів і проводів з пошкодженою ізоляцією;

- користуватися пошкодженими штепсельними з'єднаннями і розетками, вимикачами.

2.10. У разі спрацювання системи автоматичної пожежної сигналізації слід повідомити про це оперативно-рятувальну службу цивільного захисту за номером телефону **101** і прибути на місце, звідки надійшов сигнал тривоги. Якщо спрацювання було хибним, необхідно дати відбій оперативно-рятувальній службі. У тому випадку, коли сигнал надійшов із приміщення, доступ до якого охоронцям заборонений, діяти згідно з вимогами відповідної спеціальної інструкції.

2.11. Відповідальний за пожежну безпеку приміщення для охоронців:

(прізвище, ініціали)

3. Обов'язки та дії охоронців у разі виникнення пожежі

3.1. У разі виникнення пожежі (ознак горіння) охоронці зобов'язані:

- негайно повідомити про це за телефоном **101**. При цьому необхідно назвати місцезнаходження об'єкта, вказати кількість поверхів будинку, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, обстановку на пожежі, на момент повідомлення, наявність людей, а також повідомити своє прізвище;
- включити систему оповіщення людей про пожежу;
- вимкнути (за необхідності) струмоприймачі та вентиляцію;
- вжити заходів щодо гасіння пожежі з використанням первинних засобів пожежогасіння;
- у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні та медичну служби;
- вжити (за можливості) заходів щодо евакуування людей, учнів (вихованців) згідно з планом,
- у разі вимушеної евакуації людей і матеріальних цінностей охоронці – зняти (демонтувати) турнікет (у разі наявності), скеровувати людей до запасних виходів, допомагати (за необхідності) в проведенні евакуації матеріальних цінностей. В окремих випадках, коли евакуація матеріалів потребує спеціальних умов – діяти згідно з вимогами відповідної спеціальної інструкції;
- якщо пожежа виникла у закладі освіти, повідомити про неї (заступника керівника з господарських питань (керівника закладу освіти));
- організувати взаємодію з аварійними службами (за їх прибуття).

3.2. Окрім того, у разі знаходження у закладі освіти декількох охоронців, один охоронець повинен зустрічати підрозділи оперативно-рятувальної служби, що прибувають, і найкоротшим шляхом спрямовувати їх на місце пожежі. До прибуття керівників і посадових осіб охоронець не повинен залишати місце пожежі (за умови, що немає загрози його життю та здоров'ю) й (за можливості) консультувати керівника гасіння пожежі (штаб пожежогасіння) щодо розташування того чи іншого обладнання, кнопок умикання насосів-підвищувачів, запасних виходів, виходів на горище тощо.

РОЗРОБЛЕНО

(посада)

(підпис, прізвище, ініціали)

«_____» _____ 202__ р.

УЗГОДЖЕНО

(посада особи, яка узгодила інструкцію)

(підпис, прізвище, ініціали)

«_____» _____ 202__ р.

Приклад інструкцій про заходи пожежної безпеки для приміщень їдальні закладу освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ (посада керівника)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 202__ р.

ІНСТРУКЦІЯ

про заходи пожежної безпеки для приміщень їдальні/кухні закладу освіти

1. Сфера застосування

1.1. Ця Інструкція поширюється на всі приміщення їдальні/кухні закладу освіти, встановлює вимоги пожежної безпеки до них, порядок дій у разі виникнення пожежі і є обов'язковою для вивчення та виконання відповідальною особою за пожежну безпеку, усім персоналом, що перебуває в приміщеннях їдальні/кухні. Вимоги Інструкції повинні виконуватися також відвідувачами (учнями).

2. Вимоги пожежної безпеки

2.1. Усі працівники їдальні/кухні під час прийняття на роботу і в процесі праці повинні проходити протипожежний інструктаж та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

2.2. В приміщеннях їдальні/кухні мають бути розміщені на видних місцях схематичний план евакуації та пам'ятка щодо дій на випадок виникнення пожежі.

2.3. Для забезпечення пожежної безпеки в їдальні/кухні необхідно:

- експлуатувати електромережі, електроприлади та іншу електроапаратуру тільки у технічно справному стані, враховуючи рекомендації підприємств-виготовлювачів;
- групові освітлювальні та силові щитки розміщувати звичайно поза залами або біля входу до них;
- у разі виявлення пошкоджень електромереж, вимикачів, розеток, інших електроприладів, газової апаратури (за її наявності) негайно знеструмити (вимкнути) їх та вжити необхідних заходів до приведення їх у пожежобезпечний стан;
- у приміщеннях для зберігання горючих продуктів, тари або продуктів у горючій упаковці для підключення засобів механізації слід встановлювати тільки триполюсні розетки із заземлювальним контактом;
- меблі та обладнання необхідно розміщувати так, щоб забезпечувався вільний евакуаційний прохід до дверей для виходу з приміщення не менше 1,35 м. Двері повинні відчинятися назовні;
- евакуаційні шляхи та виходи повинні постійно утримуватися вільними, ні-

чим не захарашуватися, в робочий час продукти та тару слід транспортувати шляхами, що не перетинаються з виходами для відвідувачів;

- спільно зберігати товари, інші речовини та матеріали з урахуванням їх фізико-хімічних властивостей;
- складувати товари і матеріали на стелажах або в штабелях за умови наявності проходу між ними шириною не менше 1 м, відстань між стінами та стелажми або штабелями повинна бути не менше 0,8 м;
- експлуатація холодильного обладнання та побутових кондиціонерів здійснюється згідно з пунктом 2 розділу IV Правил пожежної безпеки в Україні та вимог інструкції виробника;
- територію і приміщення їдальні/кухні постійно утримувати в чистоті та порядку, у міру накопичення та після закінчення роботи горючі відходи слід прибирати у спеціально відведені сміттєзбірники;
- утримувати у технічно справному стані засоби протипожежного захисту та зв'язку (пожежну та охоронно-пожежну сигналізацію, автоматичні установки пожежогасіння, пожежні крани і первинні засоби пожежогасіння тощо), які є у їдальні/кухні;
- усі працівники їдальні/кухні повинні вміти користуватися вогнегасниками, іншими первинними засобами пожежогасіння, знати місце їх знаходження.

2.4. В їдальні/кухні забороняється:

- влаштовувати тимчасові електромережі, прокладати електропроводи та кабелі безпосередньо по горючій основі;
- застосовувати саморобні некалібровані плавкі вставки в запобіжниках, прокладати електричні проводи та кабелі транзитом через складські приміщення, експлуатувати світильники без скляних ковпаків або з горючими розсіювачами (відбивачами);
- встановлювати штепсельні розетки, підключати струмоприймачі в мережі аварійного (евакуаційного) чи рекламного освітлення;
- залишати увімкненими без нагляду електроприлади;
- застосовувати і зберігати пожежонебезпечні речовини та матеріали в підвальных приміщеннях і цокольних поверхах та в приміщеннях, які не мають віконних прорізів або спеціальних засобів димовидалення;
- складувати горючі матеріали на відстані менше 0,5 м від електросвітильників;
- курити та застосовувати відкритий вогонь, палити відходи, пакувальні матеріали тощо;
- проводити газоелектрозварювальні роботи без оформлення відповідного дозволу та за наявності відвідувачів.

2.5. В усіх, незалежно від призначення, приміщеннях, які після закінчення роботи замикаються і не контролюються черговим персоналом, з усіх електроустановок та електроприладів, а також з мереж їх живлення повинна бути відключена напруга (за винятком чергового освітлення, протипожежних та охоронних установок, а також електроустановок, що за вимогами технології працюють цілодобово).

2.6. Шляхи евакуації, що не мають природного освітлення у разі наявності людей повинні постійно освітлюватися електричним світлом.

2.7. Електрощити, групові електрощитки повинні бути оснащені схемами підключення споживачів з пояснювальними написами і вказаним значенням номінального струму апарата захисту (плавкої вставки).

2.8. Шеф-кухар перед зачиненням їдальні/кухні (завершенням роботи) повинен особисто оглянути приміщення, переконатися у відсутності порушень, що можуть призвести до пожежі, і тільки після цього останнім залишити приміщення та зачинити двері.

2.9. Відповідальний за протипожежний стан приміщень їдальні/кухні

(прізвище, ініціали)

3. Обов'язки та дії працівників їдальні/кухні в разі пожежі

3.1. У разі виявлення ознак пожежі кожен працівник їдальні/кухні повинен:

- негайно повідомити про це оперативно-рятувальну службу цивільного захисту за телефоном **101**, вказати при цьому адресу, кількість поверхів, місце виникнення пожежі, наявність людей, дітей, а також своє прізвище;
- повідомити про пожежу свого керівника та пожежну охорону установи (за їх наявності);
- вжити заходів з евакуації людей, учнів (вихованців), гасіння пожежі з використанням наявних вогнегасників та інших засобів пожежогасіння. Не застосовувати воду для гасіння жиру та олії.

Посадова особа та пожежна охорона установи (за її наявності), яким повідомлено про виникнення пожежі, повинні:

- перевірити здійснення оповіщення людей про пожежу;
- перевірити, чи викликано Державну пожежну охорону, проінформувати про цю подію керівництвом;
- вимкнути у разі необхідності струмоприймачі та вентиляцію;
- за умови загрози життю людей негайно організувати їх рятування (евакуацію), вивести за межі небезпечної зони всіх працівників, не пов'язаних з ліквідацією пожежі;
- забезпечити дотримання техніки безпеки працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі;
- у разі потреби, викликати до місця пожежі медичну та інші служби;
- організувати зустріч підрозділів Державної пожежної охорони, надати їм допомогу в її локалізації та ліквідації.

Після прибуття на пожежу пожежних підрозділів необхідно забезпечити безперешкодний доступ їх до місця виникнення пожежі.

РОЗРОБЛЕНО

(посада)

(підпис, прізвище, ініціали)

«___» _____ 202__ р.

УЗГОДЖЕНО

(посада особи, яка узгодила інструкцію)

(підпис, прізвище, ініціали)

«___» _____ 202__ р.

Приклад інструкцій про заходи пожежної безпеки для приміщень шкільної бібліотеки

ЗАТВЕРДЖУЮ

(посада керівника)

(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 202__ р.

ІНСТРУКЦІЯ

про заходи пожежної безпеки у приміщеннях шкільної бібліотеки

1. Сфера застосування

1.1. Ця Інструкція поширюється на приміщення бібліотеки і визначає вимоги щодо забезпечення пожежної безпеки в цих приміщеннях.

1.2. Приміщення бібліотеки належить до об'єктів підвищеної пожежонебезпеки. Інструкція є обов'язковою для вивчення та виконання всіма працівниками, які працюють/знаходяться в приміщеннях бібліотеки, відвідувачами, учнями, а також обслуговуючим персоналом.

1.3. Забезпечення пожежної безпеки в приміщеннях бібліотек здійснюється відповідно до пункту 2 розділу IV Правил охорони праці для працівників бібліотек, затверджених наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 12 грудня 2012 року № 1398.

2. Вимоги пожежної безпеки

2.1. Усі працівники бібліотеки під час прийняття на роботу повинні проходити протипожежний інструктаж та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

2.2. Будь-які перепланування, зміни функціонального призначення приміщень шкільної бібліотеки здійснювати тільки за наявності проєктної документації, яка пройшла попередню експертизу на відповідність нормативно-правовим актам з питань пожежної безпеки з позитивним результатом в органах державного пожежного нагляду.

2.3. Приміщення бібліотеки мають бути забезпечені відповідними знаками безпеки згідно з ДСТУ EN ISO 7010:2019.

2.4. Меблі та обладнання бібліотеки мають розміщуватися так, щоб забезпечити вільний евакуаційний прохід до виходу з приміщення (завширшки не менше 1,0 м).

2.5. Евакуаційні шляхи та виходи слід завжди утримувати вільними, нічим не захащувати.

2.6. Світильники евакуаційного освітлення повинні вмикатися з настанням сутінків, шляхи евакуації, що не мають природного освітлення, повинні постійно освітлюватися електричним світлом.

2.7. Евакуаційні виходи повинні бути позначені покажчиками з написом «Вихід» білого кольору на зеленому фоні, світлові покажчики «Вихід» повинні постійно бути справними.

2.8. У міру накопичення горючих відходів (використаного паперу тощо), а також після закінчення роботи їх слід прибирати у спеціально відведені сміттєзбірники.

2.9. Документи, папір та інші горючі матеріали слід зберігати на відстані:

- від електрощитів, електрокабелів, проводів – не менше 1,0 м;
- від світильників – 0,5 м;
- від приладів опалення – 0,25 м.

2.10. Відстань від ламп до стелажів має бути не меншою за 0,5 м.

2.11. Відстань між стаціонарними стелажими та шафами повинна відповідати таким нормам:

- між рядами стелажів і шаф (головний прохід) – не менш ніж 1,2 м;
- між стелажими (прохід) – не менш ніж 0,8 м (між стелажими, на яких зберігаються картографічні документи, – не менш ніж 1,1 м);
- між зовнішньою стіною будівлі та стелажими (шафами), паралельними стіні, – не менш ніж 0,8 м;
- між стіною та торцями стелажів або шаф (обхід) – не менш ніж 0,5 м;
- між підлогою та нижньою полицею стелажа чи шафи – не менш ніж 0,2 м, у цокольних приміщеннях – не менш ніж 0,3 м;
- між стелажими та приладами опалювальної системи – не менш ніж 1,1 м.

2.12. Ширина проходів між стелажими з висувними шухлядами, сейфами тощо повинна відповідати особливостям цього обладнання.

2.13. Електромережі, електроприлади та апаратура повинні експлуатуватися тільки у справному стані з урахуванням вказівок і рекомендацій заводів-виробників.

2.14. У разі пошкоджень електромереж, вимикачів, розеток та інших електроприладів слід негайно вимкнути їх і вжити необхідних заходів щодо приведення до пожежобезпечного стану.

2.15. Електрощити, групові електрощити повинні бути оснащені схемами підключення споживачів з пояснювальним написами і вказаним значенням номінального струму апарата захисту (плавкої вставки).

2.16. Встановлення на горючі основи (конструкції) електророзеток, вимикачів, перемикачів та інших подібних апаратів допускається тільки з підкладанням під них суцільного негорючого матеріалу, що виступає за габарити апарата не менше ніж на 0,01 м.

2.17. Засоби протипожежного захисту слід утримувати у справному стані. Усі працівники бібліотеки зобов'язані вміти користуватися вогнегасниками, іншими первинними засобами пожежогасіння та внутрішніми пожежними кранами, знати місця їх розташування.

2.18. Пожежні крани мають бути укомплектовані пожежними рукавами та стволами однакового з ними діаметра, а також важелями для полегшення відкривання вентилів.

2.19. Пожежні рукави слід утримувати сухими, складеними в «гармошку» або подвійну скатку, приєднаними до крана та ствола.

2.20. Пожежні шафи для розміщення кранів слід пломбувати і вони повинні мати отвори для провітрювання.

2.21. На дверцятах пожежних шаф ззовні після літерного індексу «ПК» слід ука-

зати порядковий номер крана та номер телефону для виклику пожежної охорони. Улаштовуючи шафи, слід враховувати можливість розміщення в них двох вогнегасників.

2.22. Використання пожежних рукавів для господарських та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, не допускається.

2.23. Пожежні крани повинні постійно бути справними і доступними для використання. Не рідше одного разу на шість місяців вони мають перевірятися на працездатність ліцензованою організацією, яка здійснює їх технічне обслуговування.

2.24. Вибір типу та визначення необхідної кількості вогнегасників варто здійснювати згідно з чинними Правилами експлуатації та типовими нормами належності вогнегасників та галузевими правилами пожежної безпеки.

2.25. На поверсі, де розташована бібліотека, має бути не менше двох переносних порошкових вогнегасників з масою заряду вогнегасної речовини 5 кг і більше. Крім того, на кожні 50 м² площі підлоги приміщення бібліотеки слід передбачати по одному вуглекислотному вогнегаснику з величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг і більше.

2.26. Відстань від найвіддаленішого місця у бібліотеці до вогнегасника не повинна перевищувати 10 м.

2.27. Вогнегасники в місцях зберігання не повинні створювати перешкоди під час евакуації людей.

2.28. Підходи до місця розташування вогнегасників мають бути завжди вільними. Періодичний огляд вогнегасників має здійснюватися особою, відповідальною за пожежну безпеку, не рідше одного разу на місяць.

2.29. Місця розташування вогнегасників слід позначати вказівними знаками згідно з чинними державними стандартами.

2.30. Усі приміщення бібліотеки повинні бути обладнані системами пожежної сигналізації.

2.31. Пожежні сповіщувачі повинні функціонувати цілодобово і постійно утримуватися в чистоті. До них має бути забезпечений вільний доступ.

2.32. Відстань від складованих матеріалів і обладнання до сповіщувачів повинна бути не менше 0,6 м.

2.33. В усіх, незалежно від призначення, приміщеннях, які після закінчення роботи замикаються і не контролюються черговим персоналом, з усіх електроустановок та електроприладів, а також з мереж їх живлення має бути відключена напруга (за винятком чергового освітлення, протипожежних та охоронних установок, а також електроустановок, що працюють цілодобово).

2.34. Кожне приміщення бібліотеки повинно мати план евакуації на випадок виникнення пожежі та інструкцію про порядок дій під час пожежі, на додаток до плану евакуації людей повинен бути опрацьований план евакуації експонатів та інших цінностей (за наявності) на випадок пожежі.

3. У приміщеннях бібліотеки забороняється:

3.1. Улаштовувати тимчасові електромережі, застосовувати саморобні некалібровані плавкі вставки в запобіжниках і саморобні подовжувачі, які не відповідають вимогам Правил улаштування електроустановок, прокладати електричні проводи безпосередньо по горючій основі, експлуатувати світильники зі знятими ковпаками (розсіювачами):

- користуватися електронагрівальними приладами (кип'ятильниками, чайниками, плитками, камінами тощо);
- залишати без нагляду ввімкнені в електромережу кондиціонери, комп'ютери тощо, порушувати правила експлуатації електроприладів;
- захищати підходи до засобів пожежогасіння, використовувати пожежні крани, рукави й пожежний інвентар не за призначенням;
- проводити зварювальні та інші вогневі роботи без оформлення відповідного дозволу (наряду-допуску), застосовувати легкозаймисті рідини;
- захищати шляхи евакуації меблями, обладнанням, різними матеріалами, навіть якщо вони не зменшують нормативну ширину;
- застосовувати на шляхах евакуації горючі матеріали для облицювання стін і стель;
- залишати без нагляду підключене до електромережі енергоємне обладнання;
- захищати проходи між стелажми,
- зберігати книги поблизу батарей центрального опалення та опалювальних приладів;
- ставити, класти на стелажі, шафи й електрообладнання сторонні предмети;
- курити, а також застосувати об'єкти відкритого вогню (факели, свічки, сірники тощо).

4. Дії працівників після закінчення роботи

Особа, відповідальна за пожежну безпеку в приміщенні бібліотеки, після закінчення роботи зобов'язана:

- ретельно оглянути всі приміщення бібліотеки, пересвідчитись у тому, що немає порушень, які можуть призвести до виникнення пожежі;
- вимкнути освітлення, знеструмити прилади та обладнання (за винятком електрообладнання, яке відповідно до вимог роботи має працювати цілодобово).

5. Загальний порядок дій у разі пожежі

5.1. У разі виявлення пожежі (ознак горіння) кожний співробітник бібліотеки зобов'язаний:

- негайно повідомити про це за телефоном **101**. При цьому необхідно назвати адресу об'єкта, вказати кількість поверхів будівлі, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище;
- вжити (за можливості) заходів до евакуації людей (учнів), гасіння (локалізації) пожежі та збереження матеріальних цінностей;
- повідомити про пожежу керівника школи чи відповідну компетентну посадову особу та (або) службу безпеки (охорони) за наявності;
- у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби (медичну тощо);
- вимкнути у разі необхідності струмоприймачі та вентиляцію;
- розпочати гасіння пожежі наявними первинними засобами пожежогасіння;
- організувати зустріч підрозділів пожежної охорони та надати їм консульта-

ційну та іншу допомогу в процесі гасіння пожежі.

5.2. Посадова особа бібліотеки (школи), яка прибула на місце пожежі, зобов'язана:

- перевірити, чи викликана пожежно-рятувальна служба (продублювати повідомлення), довести подію до відома керівництва;
- у разі загрози життю людей негайно організувати їх рятування (евакуацію), використовуючи для цього наявні сили й засоби;
- видалити за межі небезпечної зони всіх працівників, непов'язаних із ліквідацією пожежі, учнів, вихованців;
- припинити усі роботи, крім робіт, пов'язаних із заходами щодо ліквідації пожежі;
- здійснити в разі необхідності відключення електроенергії (за винятком систем протипожежного захисту, систем евакуаційного освітлення, оповіщення, керування евакуацією), зупинення роботи систем вентиляції в зоні пожежі (задимлення) та суміжних з нею приміщеннях, поверхах (за винятком пристроїв протидимового захисту) та здійснити інші заходи, що сприяють запобіганню розвитку пожежі та задимленню будівлі;
- перевірити увімкнення оповіщення людей про пожежу, установок пожежогасіння, протидимового захисту (за наявності);
- організувати зустріч пожежно-рятувальних підрозділів, надати їм допомогу у виборі найкоротшого шляху для під'їзду до осередку пожежі та в установці на джерела протипожежного водопостачання;
- одночасно з гасінням пожежі організувати евакуацію і захист матеріальних цінностей;
- забезпечити дотримання техніки безпеки працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі.

5.3. Після прибуття на пожежу пожежно-рятувальних підрозділів для них повинен бути забезпечений безперешкодний доступ на територію, у будівлю школи та приміщення бібліотеки.

5.4. Після прибуття пожежного підрозділу адміністрація та персонал школи (бібліотеки) зобов'язані брати участь у консультуванні керівника гасіння пожежі про конструктивні, інженерні, технічні особливості будівлі школи, приміщень бібліотеки, організувати залучення до вжиття необхідних заходів, пов'язаних із ліквідацією пожежі та попередженням її розвитку.

РОЗРОБЛЕНО

_____ (посада)

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

«___» _____ 202__ р.

УЗГОДЖЕНО

_____ (посада особи, що узгодила інструкцію)

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

«___» _____ 202__ р.

**ПРИКЛАД
наказу про порядок проходження працівниками закладу освіти навчання,
інструктажів і перевірки знань з питань пожежної безпеки**

Україна

_____ (повне найменування закладу)

_____ (місцезнаходження закладу)

Код ЄРДПОУ _____

« ____ » _____ 202__ р. № ____

_____ (населений пункт)

Н А К А З №

Про порядок проходження
працівниками навчання, інструктажів
і перевірки знань з питань пожежної безпеки

На виконання вимог Кодексу цивільного захисту України, Правил пожежної безпеки в Україні, Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України, з урахуванням норм Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою КМУ від 26.06.2013 р. № 444 , Порядку затвердження програм навчання та інструктажів з питань пожежної безпеки, організації та контролю за їх виконанням, затвердженого наказом МВС України від 05.12.2019 № 1021, з метою підвищення загальних пожежно-технічних знань працюючих, навчання їх правилам пожежної безпеки, більш глибоким ознайомленням з протипожежними заходами та діями в разі виникнення пожежі, напрацювання навичок використання наявних засобів пожежогасіння,

Н А К А З У Ю :

1. Усім працівникам закладу проходити протипожежні інструктажі. Організацію проведення інструктажів та перевірки знань покласти на відповідального за пожежну безпеку закладу _____.

2. Визначити згідно штатного розпису переліки посад, при призначені на які необхідно проходити протипожежний інструктаж і на які – навчання з питань по-

жежної безпеки, пожежно-технічний мінімум.

3. Усім працівникам закладу освіти своєчасно проходити відповідні інструктажі та навчання у порядку, визначеному керівником закладу відповідно до вимог нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту.

4. З усіма працівниками, які щойно прийняті на роботу (постійну або тимчасову), а також з особами, що прибули у відрядження, на виробничу практику (навчання), працівниками підрядних організацій, які мають брати безпосередню участь у роботах у приміщеннях закладу, до початку виконання ними своїх обов'язків проводити вступний протипожежний інструктаж. Проведення вступного протипожежного інструктажу покласти на _____.

5. До початку виконання обов'язків безпосередньо на робочому місці проводити первинний протипожежний інструктаж. Первинний протипожежний інструктаж повинні проходити:

- усі новопризначені працівники не залежно від типу трудового договору;
- особи, що прибули у відрядження, на практику і мають брати безпосередню участь у процесі роботи закладу;
- будівельники сторонніх організацій, які виконуватимуть на об'єкті будівельно-монтажні, ремонтні або інші роботи.

6. Не менше як один раз на рік на робочому місці (робочих місцях) з усіма працівниками не залежно від типу трудового договору проводити повторний протипожежний інструктаж.

7. Позаплановий протипожежний інструктаж з працівниками проводити у наступних випадках:

- у разі введення в дію нових або доопрацьованих нормативних актів з питань пожежної безпеки (норм, правил, інструкцій, положень тощо);
- на вимогу інспекторів державного нагляду у сфері техногенної та пожежної безпеки, якщо виявлено незадовільне знання працівниками правил пожежної безпеки на робочому місці, невміння діяти у випадку пожежі та користуватися первинними засобами пожежогасіння.

8. Перед виконанням працівниками разових (тимчасових) пожежонебезпечних робіт (зварювальних, розігрівальних та інших), при ліквідації аварії, стихійного лиха проводити цільовий протипожежний інструктаж.

9. Проведення первинного, повторного, позапланового та цільового протипожежних інструктажів покласти безпосередньо на:

- _____;
- _____;
- _____,

які пройшли навчання і перевірку знань з питань пожежної безпеки.

10. Первинний, повторний та позаплановий інструктажі завершувати перевіркою знань. Перевірку повинна здійснювати особа, яка проводила інструктаж.

11. Про проведення всіх видів протипожежних інструктажів, крім цільового, у спеціальному журналі робити записи (окремо від інструктажів з питань охорони праці) з підписами осіб, з якими проводився інструктаж, і тих, хто його проводив.

Запис про проведення цільового протипожежного інструктажу робити в документі, що дозволяє виконання робіт (наряд-допуск, дозвіл).

12. Не допускати до роботи осіб, які не пройшли протипожежних інструктажів або показали незадовільні знання.

13. _____:

- організувати попереднє навчання з питань пожежної безпеки та в подальшому проходити його один раз на три роки з керівниками, іншими посадовими особами, відповідальними за пожежну безпеку.
- організувати проходження пожежно-технічного мінімуму з працівниками складського господарства, електриком, іншими працівниками, які будуть прийматися на роботу з підвищеною пожежною небезпекою.

14. Працівників, які пройшли попереднє навчання з питань пожежної безпеки та пожежно-технічний мінімум звільнити від проходження вступного та первинного протипожежних інструктажів.

15. Контроль за виконанням наказу покласти на_____.

ДИРЕКТОР _____
 (підпис) (ПІБ)

З наказом ознайомлені:

ДОДАТОК 4

Додаток 2
 до Порядку затвердження програм навчання та інструктажів з питань пожежної безпеки, організації та контролю за їх виконанням (пункт 7 розділу IV)

ЖУРНАЛ реєстрації інструктажів з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях

N з/п	Дата	Вид інструктажу (вступний, первинний, повторний, позаплановий) та назва або номер інструкції, за якою отримано інструктаж	Прізвище, ім'я, по батькові особи, яку інструктують	Посада (професія) особи, яку інструктують (для вступного інструктажу зазначається найменування підрозділу, куди направляється особа)	Прізвище, ініціали, посада особи, яка інструктує	Підписи		Примітки
						особи, яку інструктують	особи, яка інструктує	

**ПРИКЛАД
наказу про призначення відповідальних
за пожежну безпеку**

Україна

(повне найменування закладу)

(місцезнаходження закладу)

Код ЄРДПОУ _____

«_____» _____ 202__ р. № _____

(населений пункт)

Н А К А З №

Про призначення відповідальних за пожежну безпеку

На виконання Кодексу цивільного захисту України (статті 20, 55), Правил пожежної безпеки в Україні (п. 2 розділу II), а також з метою забезпечення та підтримання необхідного рівня пожежної безпеки, встановленого протипожежного режиму

Н А К А З У Ю :

1. Встановити в усіх приміщеннях протипожежний режим відповідно до вимог Інструкцій №1, №2, №3 _____ .

2. Призначити відповідальними за пожежну безпеку, дотримання встановленого протипожежного режиму приміщень, розташованих у будівлі закладу:

- _____ ;
- _____ ;
- _____ .

(назва приміщення – посада прізвище, ім'я, по-батькові відповідальних для кожного приміщення).

3. Призначити відповідальним за утримання й експлуатацію технічних засобів протипожежного захисту, первинних засобів пожежогасіння (вогнегасників):

• _____
(посада, прізвище, ім'я, по-батькові відповідального).

4. _____
(посада).

внести зміни до посадових документів/інструкцій, зазначених відповідальних осіб, в частинні обов'язків щодо забезпечення виконання заходів пожежної безпеки, утримання та експлуатації засобів протипожежного захисту;

попередити про зміну істотних умов праці відповідно до норм трудового законодавства.

5. Покласти контроль за виконанням відповідальними особами обов'язків щодо забезпечення пожежної безпеки на

(посада, прізвище, ім'я, по-батькові відповідального).

6. Наказ довести до відома усіх працівників закладу.

7. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

ДИРЕКТОР _____
(підпис) (ПІБ)

З наказом ознайомлені:

Відскануй за допомогою камери телефону й отримай доступ до списку НПА, використаних у Пораднику:

Практичні поради, створені для голів та управлінців освітою територіальних громад у рамках кампанії «Освіта у нових громадах від А до Я», можна переглянути тут:

Пожежна безпека та цивільний захист: порадник для голів та управлінців освітою територіальних громад

Відповідальні за випуск:
Грищенко А.

Видання здійснено Всеукраїнською асоціацією ОТГ за підтримки Швейцарії
в рамках впровадження Швейцарсько-українського проєкту DECIDE -
«Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (www.decide.in.ua).

Друк профінансовано Швейцарією через SDC в рамках
Швейцарсько-українського проєкту DECIDE -
«Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (www.decide.in.ua).

Формат 60x84/8. Папір крейдований.
Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 8,37. Наклад 500 прим.
Зам. №1/8 .

ФОП Харченко В.О.
Свідоцтво про реєстрацію серії ДК №265 від 30.11.2000 р.

Кампанія «Освіта в нових громадах від А до Я» для голів та управлінців освітою новоутворених та реорганізованих громад

Швейцарсько-український проєкт DECIDE разом з Міністерством освіти і науки України, Міністерством розвитку громад та територій України та Всеукраїнською асоціацією ОТГ ініціював широку консультативно-дорадчу кампанію для голів та управлінців освітою з новоутворених та реорганізованих територіальних громад «Освіта в нових громадах від А до Я».

На novihromady.decide.in.ua Ви можете ознайомитись із серією порадників, відеоінструкцій, інфографіки та чек-листів, а також зареєструватись на вебінари та консультативні сесії, дізнатися про кращі практики спроможних громад щодо розвитку ефективної системи управління освітою.

Матеріали кампанії присвячені питанням формування органів управління освітою, фінансів, управління мережею закладів освіти, міжмуніципального співробітництва, стратегічного планування та комунікацій з громадськістю.

Кампанія «Освіта в нових громадах від А до Я» – швидка експертна допомога для новоутворених та реорганізованих громад!

Створено в рамках Швейцарсько-українського проєкту DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти», який упроваджується Консорціумом ГО DOCCU та PH Zurich за підтримки Швейцарії, представленої Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (SDC)

